

**EWALUACJA KOŃCOWA REALIZACJI „LOKALNEGO
PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA BIELSK PODLASKI”
ZA OKRES 2017-2023**

SPIS TREŚCI:

LISTA SKRÓTÓW:	4
1. WSTĘP	6
1.1. REWITALIZACJA	6
1.2. EWALUACJA	6
1.3. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA	7
2. METODYKA BADAŃ I ANALIZ	8
2.1. ZAKRES OPRACOWANIA	8
2.1.1. Obszar rewitalizacji	8
2.1.2. Zakres tematyczny i czasowy	13
2.2. DANE ŹRÓDŁOWE	14
2.2.1. Analiza wskaźnikowa	14
3. OCENA TRAFNOŚCI CELÓW I KIERUNKÓW DZIAŁANIA W STOSUNKU DO ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW I POTRZEB	17
3.1. TRAFNOŚĆ DIAGNOZY W PROGRAMIE	17
3.1.1. Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji	17
3.1.2. Pogłębianie diagnozy obszaru rewitalizacji	18
3.2. TRAFNOŚĆ CELÓW I KIERUNKÓW DZIAŁAŃ PROGRAMU	19
3.2.1. Cele programu	19
3.2.2. Kierunki działań	19
3.2.3. Struktura logiczna interwencji	20
3.2.4. Cele a dokumenty strategiczne miasta	20
4. OCENA TRAFNOŚCI INTERWENCJI REWITALIZACYJNEJ	22
4.1. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	22
4.1.1. Przedsięwzięcia podstawowe	22
4.1.2. Przedsięwzięcia podstawowe	25
4.1.3. Kompleksowość i komplementarność Programu	25
5. OCENA SKUTECZNOŚCI PODJĘTYCH DZIAŁAŃ I ICH WPŁYWU NA EFEKTY NA POZIOMIE CELÓW PROGRAMU	27
5.1. ANALIZA REALIZACJI CELÓW	27
5.1.1. Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego	28
5.1.2. Poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych	29
5.1.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu	30
5.1.4. Modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej	30
5.1.5. Poprawa poziomu bezpieczeństwa	32
5.1.6. Podsumowanie	32
5.2. OCENA STOPNIA WYKONANIA RZECZOWO-FINANSOWEGO	34
5.2.1. Wykonanie rzeczowe	34
5.2.2. Wykonanie finansowe	35
5.3. PODSUMOWANIE	41
6. OCENA PROCESU ZARZĄDZANIA PROGRAMEM, SYSTEMU KOORDYNACJI I WDRAŻANIA ORAZ MONITOROWANIA I SPRAWOZDAWCZOŚCI	43
6.1. OCENA ZAŁOŻEŃ I REALIZACJI PRZYJĘTEGO SYSTEMU KOORDYNACJI I WDRAŻANIA PROGRAMU	43
6.1.1. Struktura zarządzania według zapisów Programu	43
6.1.2. Badanie ankietowe	44
6.2. BADAŃ JAKOŚCIOWE	48
7. REKOMENDACJE	51
ZAŁĄCZNIK	53
SPIS ILUSTRACJI:	54
SPIS TABEL:	55

LISTA SKRÓTÓW:

BDK – Bielski Dom Kultury

GIS – Geograficzne Systemy Informacji

GPR - Gminny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski do 2035 r.

GUS - Główny Urząd Statystyczny

KPP - Komenda Powiatowa Policji w Bielsku Podlaskim

LPR / LPR MBP – Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski

MFiPR – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

MOPS - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim

MOSiR - Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji

MPEC - Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej

PGR-POM - Państwowe Gospodarstwa Rolne – Pracowniczy Ośrodek Maszynowy

POM – Pracowniczy Ośrodek Maszynowy

PUP - Powiatowy Urząd Pracy w Bielsku Podlaskim

REGON – Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej

RPO – Regionalny Program Operacyjny

UE - Unia Europejska

UM - Urząd Miasta Bielsk Podlaski

Wprowadzenie

1. WSTĘP

1.1. REWITALIZACJA

Rewitalizacja jest procesem, którego celem jest wyprowadzenie z kryzysu obszarów szczególnie silnie dotkniętych występowaniem szeregu różnych zjawisk kryzysowych. Jest to kompleksowa, ze swojej natury interwencja, mająca oddziaływać na zidentyfikowane problemy o charakterze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, środowiskowym czy technicznym. Umiejętnie prowadzony proces rewitalizacji powinien wykorzystywać w tym celu lokalne, endogeniczne potencjały obszaru rewitalizacji, w tym w szczególności aktywność wielu różnych grup interesariuszy tego procesu.

W przypadku województwa podlaskiego, w szerszym tzn. systemowym wymiarze, rewitalizacja pojawiła się wraz z środkami finansowymi związanymi z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.

1.2. EWALUACJA

Ewaluacja natomiast jest procesem, którego celem jest *oszacowanie jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania interwencji publicznych w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów¹*. Jej głównym celem jest *tworzenie merytorycznych przesłanek dla ulepszania interwencji publicznych*. Założenie to realizowane jest poprzez:

- *weryfikowanie założeń na temat struktury problemu i grup adresatów będących celem interwencji, mechanizmu działań mających przynieść pozytywną zmianę oraz uwarunkowań, w których będzie realizowana interwencja,*
- *optymalizację procesów i zasobów wdrażania interwencji, identyfikowanie przyczyn ewentualnych odchyłeń od planu, źródeł opóźnień lub blokad w realizacji interwencji i proponowanie działań korygujących,*
- *pomoc w wyjaśnieniu efektów interwencji poprzez identyfikowanie produktów i rezultatów interwencji, w tym zmian wywołanych w grupie docelowej, pozytywnych lub negatywnych efektów ubocznych, oraz ustalenie mechanizmów, które doprowadziły do zaobserwowanych zmian (Wytyczne... 2022).*

Ze względu na przyjęte kryteria wyróżnia się szeroki wachlarz różnych rodzajów badań ewaluacyjnych. Do najbardziej rozpowszechnionych należą następujące jej rodzaje:

- ewaluacja *ex ante*, przeprowadzana przed rozpoczęciem wdrażania określonej interwencji publicznej, a więc jeszcze na etapie jej programowania. Jej celem jest ocena zasadności zaplanowanej interwencji;
- ewaluacja *ex post*, przeprowadzana pod koniec realizacji lub po zakończeniu realizacji danej interwencji publicznej, jej zadaniem jest podsumowanie oraz ocena przebiegu oraz efektów przeprowadzonych działań. Ten rodzaj ewaluacji powinien Identyfikować czynniki wpływające na sukces lub niepowodzenie interwencji publicznej.

¹¹ Wytyczne dotyczące ewaluacji polityki spójności na lata 2021-2027, MFIPR, 2022, Warszawa.

- ewaluacja *on-going* (bieżąca), przeprowadzona w trakcie realizacji interwencji publicznej, jej celem jest ocena dotychczasowego działania interwencji.
- ewaluacja *mid term*, specyficzny przypadek ewaluacji *on going*, który przypada na okres połowy realizacji interwencji publicznej, jej celem jest ocena dotychczasowego działania interwencji (za *Wytyczne... 2022*, zmienione).

W celu zachowania możliwe dużego stopnia obiektywizmu, zaleca się aby prowadzone badania ewaluacyjne realizowane było przez podmioty zewnętrzne.

1.3. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA

Opracowanie pełni rolę oceny (ewaluacji) końcowej (*ex-post*) realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski (LPR MBP) przyjętego [Uchwałą Rady Miasta Nr XXXV/289/17 z dnia 26 września 2017 r. zmieniającą uchwałę w sprawie przyjęcia "Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski"](#), o której mowa w tym dokumencie. Ewaluacja ta stanowi element zasadniczej części oceny efektów prowadzonych działań rewitalizacyjnych.

2. METODYKA BADAŃ I ANALIZ

2.1. ZAKRES OPRACOWANIA

2.1.1. Obszar rewitalizacji

Opracowaniem objęto obszar rewitalizacji wyznaczony w wyniku analiz zróżnicowania wewnątrzmięjskiego zjawisk kryzysowych przeprowadzonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski. Składał się on z trzech podobszarów rewitalizacji. Były to:

1. Podobszar Śródmieście.
2. Podobszar POM.
3. Podobszar Żarniewicza-Dubiażyńska.

Tak wyznaczony obszar był zamieszkały w 2016 przez 6 906 osób, co stanowiło 26,3% udziału ogólnej liczby mieszkańców Bielska Podlaskiego. Powierzchnia obszaru rewitalizacji wyniosła 108,5 ha powierzchni, co odpowiadało 4,0% ogółu powierzchni miasta. Tym samym obszar rewitalizacji spełniał oba wymogi stawiane przed obszarem rewitalizacji zarówno w zakresie udziału w liczbie ludności (do 30%), jak i powierzchni miasta (do 20%). Obszar rewitalizacji przedstawiono na Rysunkach nr: 2.1.1.

Tabela 2.1.1. Obszar rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w 2016 r.

Nazwa obszaru	Ludność		Powierzchnia	
	Liczba	Udział w %	ha	Udział w %
Śródmieście	5 498	21,0	81,6	3,0
POM	1 207	4,6	20,1	0,7
Żarniewicza-Dubiażyńska	201	0,8	6,8	0,3
Obszar rewitalizacji	6 906	26,3	108,5	4,0
Miasto Bielsk Podlaski	26 235	100,0	2702,5	100,0

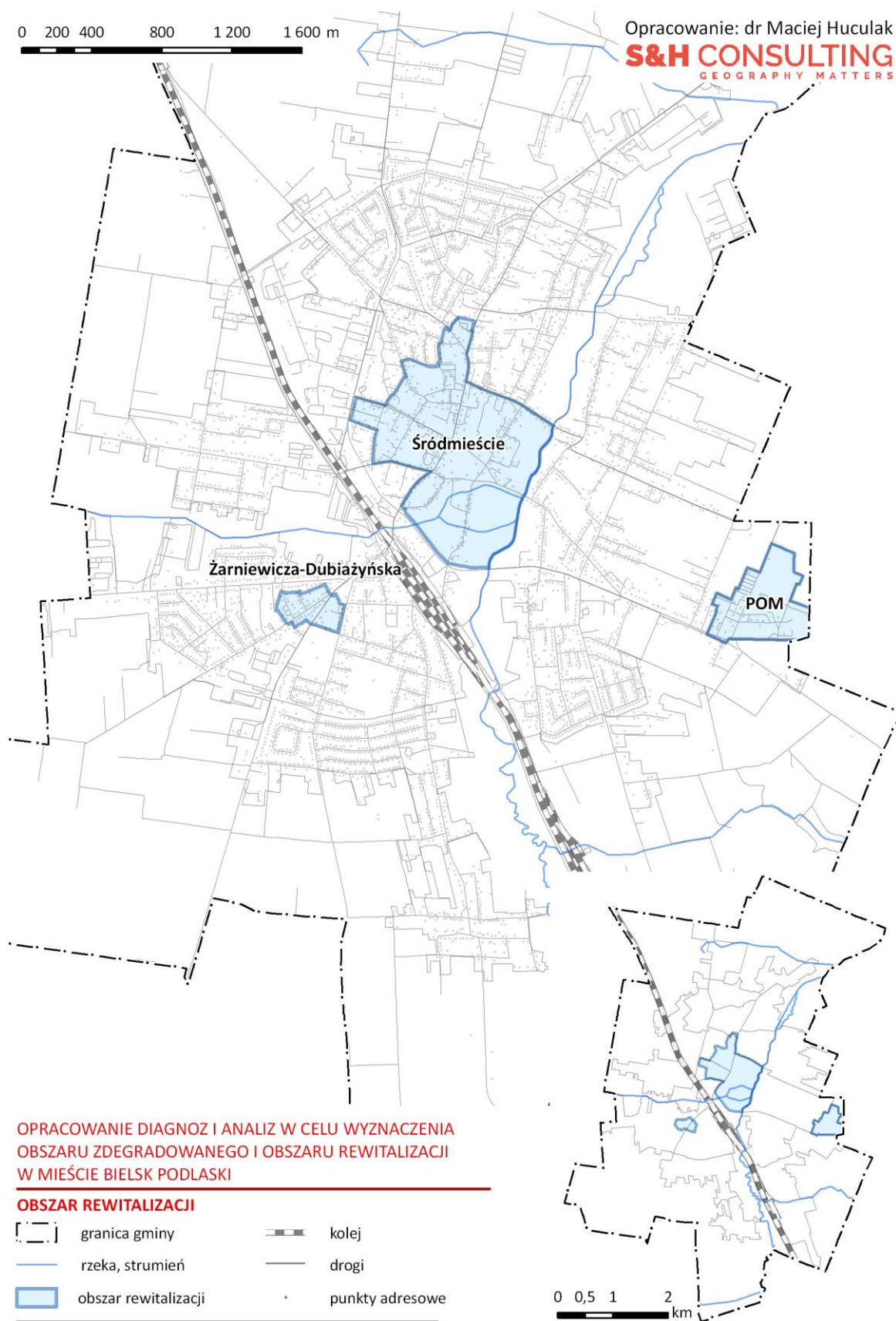
Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski

Obszar rewitalizacji od momentu jego wyznaczania w ramach LPR MBP nie uległ żadnej zmianie. W okresie 2016-2023 wyraźnemu spadkowi uległa natomiast liczba ludności. Spadła ona z poziomu 6 906 osób w 2016 r. do 5 860 tj. o 15%. Dynamika depopulacji obszaru rewitalizacji była zatem ponad dwukrotnie bardziej intensywna niż w przypadku całego miasta (-7%).

Podobszar Śródmieście

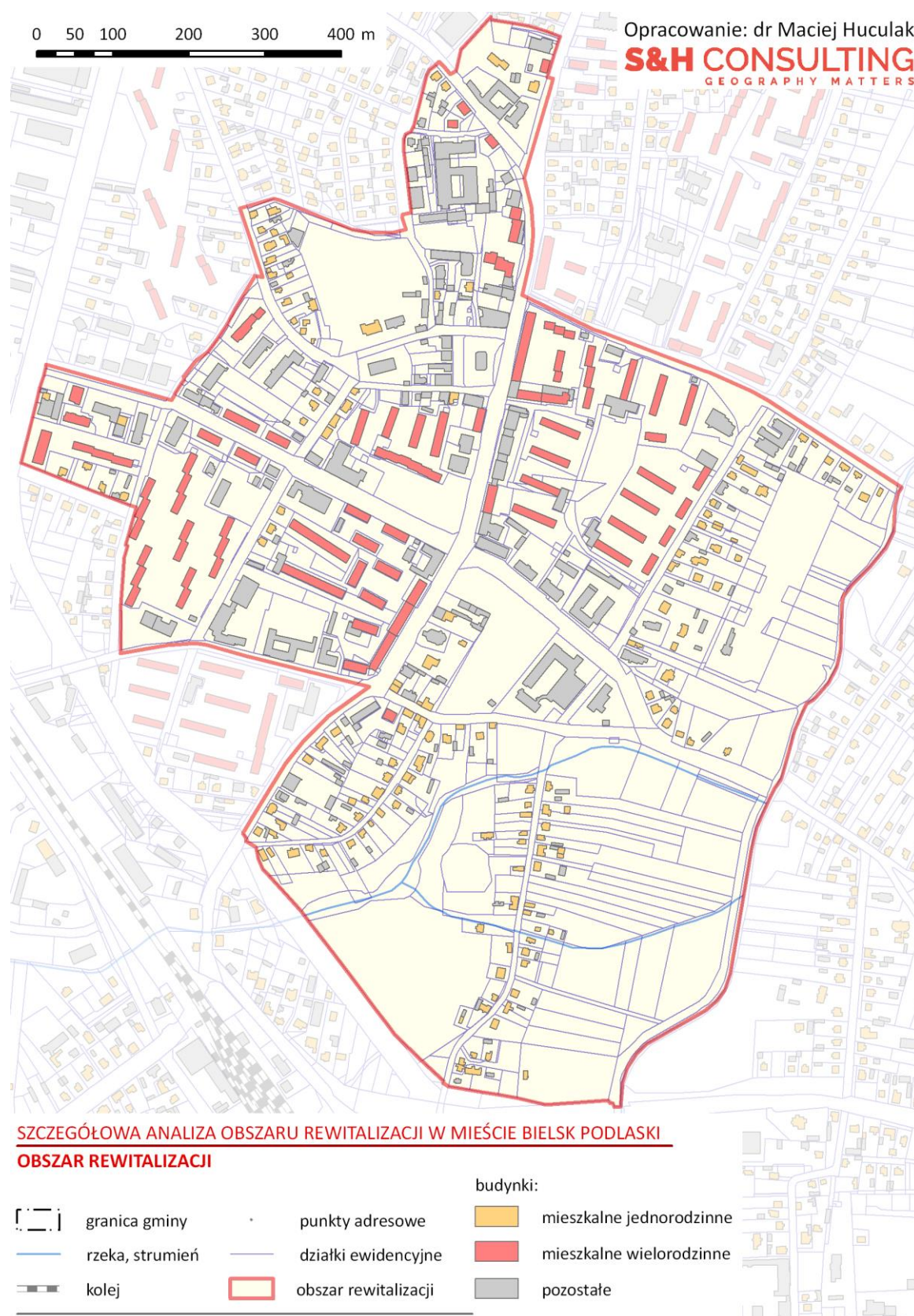
Podobszar Śródmieście był największym spośród wyznaczonych podobszarów rewitalizacji. Na obszarze 81,6 ha skupiał on blisko 5,5 tys. mieszkańców. Do roku 2023 liczba jego mieszkańców zmniejszyła się do 4,6 tys. osób tj. o 15,7%. Powierzchnia podobszaru stanowiła zaledwie 3% ogółu powierzchni miasta, jednocześnie stanowiąc ¼ całego obszaru rewitalizacji.

Udział Podobszaru Śródmieście w ogólnej liczbie mieszkańców miasta w roku 2016 kształtował się na poziomie 21%. Wskaźnik ten do roku 2023 zmniejszył się do poziomu 19%. Udział mieszkańców podobszaru Śródmieście w ogólnej liczbie mieszkańców obszaru rewitalizacji wyniósł w 2016 r. blisko 80%. Do roku 2023 udział ten zmniejszył się do poziomu niecałych 78%.

Rysunek 2.1.1. Obszar rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2017-2023.

Źródło: Diagnozy i analizy w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w Mieście Bielsk Podlaski.

Rysunek 2.1.2. Podobszar Rewitalizacji Śródmieście w Bielsku Podlaskim w latach 2017-2023.

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski

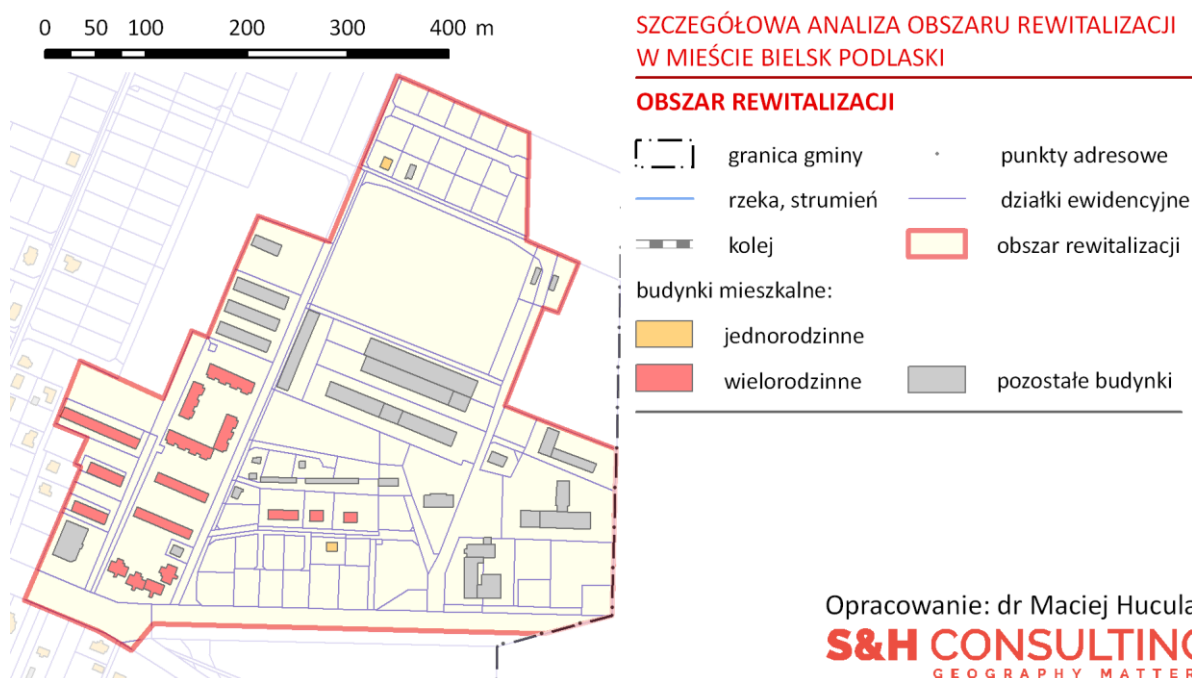
W obu przypadkach stan taki był konsekwencją dużego natężenia zjawisk depopulacji występujących na tym obszarze.

Z punktu widzenia zarówno procesów rozwojowych miasta, jak również procesów rewitalizacji podobszar Śródmieście stanowił obszar kluczowy, na którym powinna koncentrować się zdecydowana większość działań. Był to bowiem teren koncentrujący znaczącą część zarówno: instytucji publicznych, zasobu dziedzictwa materialno-kulturowego, komunalnego zasobu mieszkaniowego, placówek oświatowych, kulturalnych i in.

Z punktu widzenia zjawisk społecznych, analizowany podobszar rewitalizacji prezentował wyjątkową skalę koncentracji szeregu problemów, jednocześnie decydując o skali degradacji całego obszaru rewitalizacji. Na terenie tym, zidentyfikowano siedem grup negatywnych zjawisk o charakterze społecznym. Były to: demografia, zdrowie, kryzys w rodzinach, ubóstwo, alkohol, bezrobocie oraz bezpieczeństwo. Problemom społecznym towarzyszyły negatywne zjawiska: gospodarcze (poziom dochodów), środowiskowe (zła jakość powietrza), przestrzenno-funkcjonalne (niedostosowanie infrastruktury społecznej i przestrzeni publicznych do potrzeb) i techniczne (zły stan budynków zabytkowych oraz komunalnych).

Podobszar POM

Podobszar POM był drugim, pod względem wielkości, spośród wyznaczonych podobszarów rewitalizacji. Na obszarze 20,1 ha zamieszkiwało w 2016 r. 1,2 tys. mieszkańców. Do roku 2023 liczba mieszkańców podobszaru zmniejszyła się do niespełna 1,1 tys. osób tj. o 11,7%. Powierzchnia podobszaru odpowiadała za 0,7% ogółu powierzchni miasta, jednocześnie stanowiąc 18,5% całego obszaru rewitalizacji.

Rysunek 2.1.3. Podobszar Rewitalizacji POM w Bielsku Podlaskim.

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski

Opracowanie: dr Maciej Huculak
S&H CONSULTING
 GEOGRAPHY MATTERS

Udział Podobszaru POM w ogólnej liczbie mieszkańców kształtował się w 2016 r. na poziomie 4,6%. Do roku 2023 uległ on nieznacznemu zmniejszeniu do poziomu 4,4%. Analogiczny udział w ogólnej liczbie mieszkańców obszaru rewitalizacji wyniósł w 2016 r. 17,5% i do roku 2023 wzrósł do poziomu 17,9%.

Z punktu widzenia zarówno rozwojowych procesów miasta, jak również procesów rewitalizacji Podobszar POM wyróżniał się zauważalnym udziałem lokali komunalnych w zasobie mieszkaniowym miasta, jak również wysokim udziałem zabudowy wielorodzinnej.

Na podobszarze POM zidentyfikowano trzy grupy negatywnych zjawisk o charakterze społecznym. Były to: niski poziom kapitału społecznego, bezrobocie oraz niski poziom bezpieczeństwa. Problemom społecznym towarzyszyły negatywne zjawiska: gospodarcze (poziom przedsiębiorczości), środowiskowe (zagrożenie hałasem komunikacyjnym), przestrzenno-funkcjonalne (dostępność do usług i przestrzeni publicznych) i techniczne (komunalny zasób mieszkaniowy).

Podobszar Żarniewicza-Dubiażyńska

Podobszar Rewitalizacji Żarniewicza – Dubiażyńska był najmniejszym spośród wyznaczonych podobszarów rewitalizacji. Na obszarze 6,8 ha skupiał on ok. 200 mieszkańców. Do roku 2023 liczba ta zmniejszyła się do niespełna 170 tj. o 17,4%. Powierzchnia podobszaru odpowiadała za zaledwie 0,3% ogółu powierzchni miasta. Obszar ten stanowił jednocześnie 6,3% całego obszaru rewitalizacji.

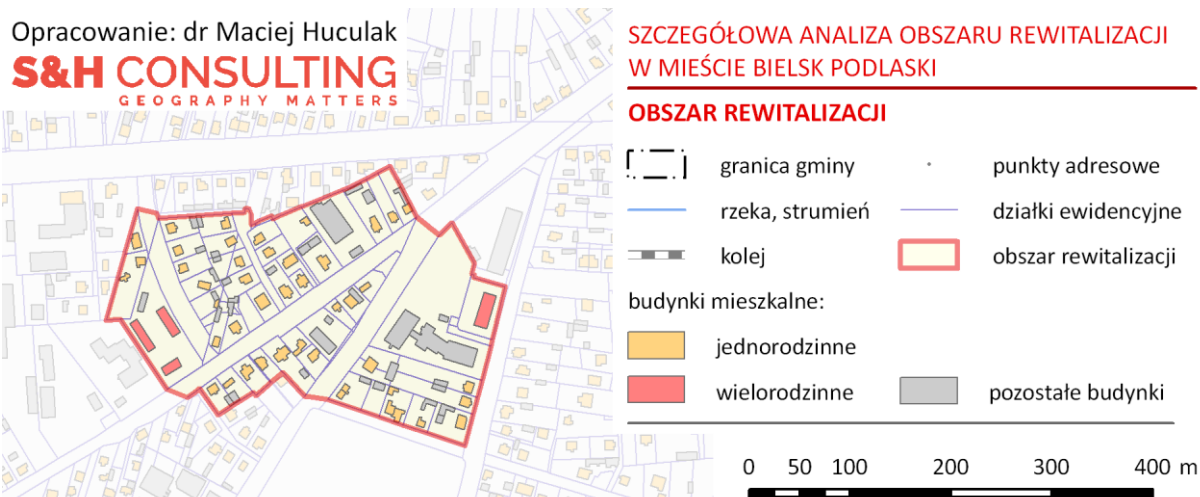
Udział podobszaru Żarniewicza – Dubiażyńska w ogólnej liczbie mieszkańców kształtował się w 2016 r. na poziomie 0,8% i do 2023 r. uległ zmniejszeniu do niecałych 0,7%. Analogiczny udział w liczbie mieszkańców obszaru rewitalizacji ogółem wyniósł w 2016 r. blisko 2,9% i do roku 2023 spadł do poziomu niecałych 2,8%.

Z punktu widzenia zarówno procesów rozwojowych miasta, jak również procesów rewitalizacji podobszar ten był istotny ze względu na daleko zaawansowane procesy kryzysu w sferze społecznej, jak również koncentrację komunalnego (socjalnego) zasobu mieszkaniowego znajdującego się z złym stanie technicznym.

Na podobszarze Żarniewicza – Dubiażyńska zidentyfikowano siedem grup negatywnych zjawisk o charakterze społecznym. Były to: problemy zdrowotne, kryzys w rodzinach, ubóstwo, problemy alkoholowe, niski poziom edukacji, niski poziom bezpieczeństwa oraz bezrobocie. Problemom społecznym towarzyszyły negatywne zjawiska: środowiskowe (zagrożenie hałasem komunikacyjnym), przestrzenno-funkcjonalne (brak sieci MPEC, braki w infrastrukturze publicznej) i techniczne (komunalny zasób mieszkaniowy).

Podsumowanie

Wybór wszystkich podobszarów rewitalizacji, w świetle prawidłowo i kompleksowo przeprowadzonych analiz różnicowania wewnętrznego nie budzi wątpliwości. Jednocześnie, warto zwrócić uwagę, że liczba trzech podobszarów przy ich bardzo dużym różnicowaniu pod względem zarówno wielkości, jak specyfiki niekorzystnie wpływała na proces zarządzania procesem rewitalizacji.

Rysunek 2.1.4. Podobszar Rewitalizacji Żarniewicza-Dubiażyńska w Bielsku Podlaskim.

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski

2.1.2 Zakres tematyczny i czasowy

Na niniejsze badanie ewaluacyjne składają się trzy zasadnicze elementy:

- ocena trafności zaplanowanej interwencji;
- ocena realizacji rzeczowo-finansowej;
- ocena procesu zarządzania Programem, systemu koordynacji i wdrażania programu oraz monitorowania i sprawozdawczości.

Zakres czasowy opracowania obejmował siedem pełnych lat kalendarzowych następujących po roku bazowym, dla którego obliczono większość wskaźników wykorzystanych w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji tj. roku 2016. Tym samym, niniejsza analiza w zależności od analizowanego wymiaru ma trzy różne punkty wyjściowe. Tym samym w przypadku:

- analiz wskaźnikowych realizacji celów Programu, rokiem bazowym dla obliczeń był rok 2016 tj. rok, dla którego aktualne były dane wyjściowe;
- oceny stopnia realizacji finansowo-rzeczowej LPR MBP punktem wyjścia był szacunek kosztów przedsięwzięć wykonany na potrzeby LPR MBP i przedstawiający stan na rok 2017;
- oceny postępów samej realizacji rzeczowo-finansowej Programu analizowano dane zawarte w raportach z monitoringu realizacji LPR MBP za lata 2018-2023.

2.2. DANE ŹRÓDŁOWE

Ewaluację opracowano wykorzystując cztery główne grupy danych i informacji:

- szczegółowe dane ilościowe dotyczące wskaźników realizacji celów Programu wykorzystujące techniki audytu wewnętrznego;
- szczegółowe dane i informacje z procesu monitoringu postępów realizacji LPR MBP prowadzonego przez Urząd Miasta Bielsk Podlaski;
- wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski do 2035 r.
- wywiady indywidualne z interesariuszami procesu rewitalizacji.

Zastosowanie takiego zestawu źródeł danych pozwoliło na zapewnienie realizacji zasady triangulacji źródeł i metod badawczych.

2.2.1. Analiza wskaźnikowa

Dane źródłowe do analizy pozyskane przez Urząd Miasta Bielsk Podlaski. Ze względu na charakter ich gestorów można je podzielić na trzy zasadnicze grupy:

- dane z zasobów własnych Urzędu (ewidencja ludności);
- dane z zasobów jednostek podległych (MOPS);
- dane z zasobów podmiotów zewnętrznych (PUP, Urząd Statystyczny, KPP).

Podstawą do obliczeń wskaźników monitoringu realizacji LPR MBP były następujące dane:

- liczba ludności ogółem – Urząd Miasta Bielsk Podlaski;
- liczba osób w wieku produkcyjnym – Urząd Miasta Bielsk Podlaski;
- liczba obiektów infrastruktury, w których poprawiono funkcjonalność – Urząd Miasta Bielsk Podlaski;
- liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim;
- liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON – Urząd Statystyczny w Białymstoku;
- liczba bezrobotnych ogółem – Powiatowy Urząd Pracy w Bielsku Podlaskim;
- liczba wykroczeń ogółem – Komenda Powiatowa Policji w Bielsku Podlaskim.

Pozyskane dane poddane zostały weryfikacji z punktu widzenia ich kompletności oraz cech umożliwiających ich geolokalizację tzn. identyfikację w przestrzeni miasta.

Zakres merytoryczny analizy wskaźnikowej obejmował wszystkich pięć wskaźników wymienionych w Rozdziale 14 LPR MBP (Tabela 14.1.1) i przypisanych poszczególnym celom strategicznym tj.:

1. Liczbę osób w rodzinach otrzymujących wsparcie MOPS na 1 tys. mieszkańców.
2. Liczbę podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.
3. Liczbę osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym.
4. Liczbę obiektów infrastruktury, w których poprawiono funkcjonalność.

5. Liczbę wykroczeń na 1 tys. mieszkańców.

W przypadku, jednego ze wskaźników, możliwe było uzyskanie jedynie informacji dotyczącej stanu bieżącego. Ze względu na dwukrotne pozyskanie w trakcie procesu monitoringu tych danych odpowiadały one sytuacji z sierpnia 2020 r. oraz czerwca 2023 r. Sytuacja ta miała miejsce w przypadku wskaźnika przedsiębiorczości. Opiera się on o dane z rejestru REGON, w przypadku którego nie jest możliwe uzyskanie informacji o podmiotach wraz z ich szczegółową lokalizacją za okresy wcześniejsze.

Pozyskane przez Urząd Miasta Bielsk Podlaski dane po wstępnej weryfikacji zostały przypisane do konkretnych punktów w przestrzeni miasta przy wykorzystaniu narzędzi Geograficznych Systemów Informacji (GIS). Po uzyskaniu pełnej bazy danych przestrzennych obliczono wartości poszczególnych zjawisk dla obszaru rewitalizacji wyznaczonego w LPR MBP. To, w konsekwencji umożliwiło w kolejnym kroku obliczenie samych wartości wskaźników realizacji celów programu dla poszczególnych lat z okresu 2017-2023.

Tabela 2.2.1. Mierniki do obliczeń wskaźników postępów realizacji celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski za okres 2017-2023.

L.p.	Źródło danych	Miernik	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	MOPS - osoby w rodzinach	603	652	557	549	497	438	390
2.	Główny Urząd Statystyczny	Liczba podmiotów w REGON	b.d.	b.d.	b.d.	632	b.d.	b.d.	737
3.	Powiatowy Urząd Pracy	Bezrobotni ogółem	165	203	184	198	130	129	161
4.	Komenda Powiatowa Policji w Bielsku Podlaskim	Wykroczenia ogółem	169	207	175	145	189	259	195
5.	Urząd Miasta Bielsk Podlaski	Ludność ogółem	6313	6368	6412	6325	6098	5967	5860
6.		Ludność w wieku produkcyjnym	3415	3432	3372	3609	3329	3333	3233

* stan na sierpień 2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Bielsk Podlaski i innych

Do obliczenia wskaźników dla obszaru rewitalizacji konieczne było przeprowadzenie procedury analogicznej do analiz różnicowania wewnątrzmięjskiego wykonanych na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Ocena trafności zaplanowanej interwencji

3. OCENA TRAFNOŚCI CELÓW I KIERUNKÓW DZIAŁANIA W STOSUNKU DO ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW I POTRZEB

3.1. TRAFNOŚĆ DIAGNOZY W PROGRAMIE

Część diagnostyczna Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski składała się z dwóch zasadniczych części. Były to:

- diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji;
- pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.

3.1.1. Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Na część LPR MBP odpowiadającą za wyznaczenie obszaru zdegradowanego i rewitalizacji odpowiadały rozdziały nr: 5 Analiza różnicowania wewnątrzmięjskiego zjawisk kryzysowych (ss. 40-153 LPR MBP) oraz nr 6 Obszar zdegradowany i rewitalizacji (ss. 154-165 LPR MBP).

Podstawą do delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji był zestaw 31 wskaźników cząstkowych pogrupowanych w pięć sfer (grup zjawisk) tj. sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Podział taki wynikał wprost z zapisów *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* Ministra Rozwoju z 2 sierpnia 2016 r.

Do identyfikacji stanu kryzysowego w sferze społecznej posłużył zestaw 23 wskaźników cząstkowych pogrupowanych w siedem grup zjawisk problemowych tj. demografia (2 wskaźniki), ubóstwo (3 wskaźniki), problemy zdrowotne (2 wskaźniki), problemy alkoholowe (2 wskaźniki), problemy rodzin (2 wskaźniki), bezpieczeństwo (2 wskaźniki), edukacja (2 wskaźniki), kapitał społeczny (3 wskaźniki), bezrobocie (7 wskaźników).

W ramach pozostałych czterech grup zjawisk analizie poddano osiem wskaźników cząstkowych. Były to: sfera gospodarcza (2 wskaźniki), sfera środowiskowa (3 wskaźniki), sfera przestrzenno-funkcjonalna (1 wskaźnik), sfera techniczna (2 wskaźniki).

Dobór wskaźników i ich zakres tematyczny nie budzi, w kontekście wielowymiarowego charakteru zjawisk kryzysowych warunkujących procesy rewitalizacji, zasadniczych zastrzeżeń. W przypadku kontynuowania prac analitycznych w ramach programowania interwencji rewitalizacyjnej w przyszłości należałoby jednak rozważyć zwiększenie liczby wskaźników odnoszących się do sfery przestrzenno-funkcjonalnej.

Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego została opisana w sposób klarowny i nie budzi żadnych wątpliwości.

3.1.2. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji została zamieszczona w rozdziale 7 Szczegółowa diagnoza obszar rewitalizacji (ss. 166-217 LPR MBP). Sporządzono ją przy wykorzystaniu zestawu danych wykorzystanych na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego, które uzupełnione zostały o wyniki badań o charakterze jakościowym. W przypadku części diagnostycznej składały się na nie wyniki:

- 10 pogłębionych wywiadów bezpośrednich przeprowadzonych interesariuszami procesu rewitalizacji;
- warsztatów diagnostyczno – planistycznych;
- spacerów badawczych w obszarze rewitalizacji;
- prac powołanej grupy ds. rewitalizacji.

Pogłębioną diagnozę obszaru rewitalizacji sporządzono z wykorzystaniem struktury, na którą składały się trzy główne części:

- zjawiska kryzysowe;
- potrzeby;
- potencjały.

Zarówno zakres tematyczny prac diagnostycznych jak i zastosowana metodologia były poprawne. Na dużą uwagę zasługuje szeroki zakres badań jakościowych pełniących równocześnie bardzo ważną funkcję włączającą z punktu widzenia partycypacji społecznej całego procesu opracowywania Programu. W wyniku względnie krótkiego, ale intensywnego procesu partycypacji społecznej uzyskano wśród interesariuszy procesu rewitalizacji poczucie realnego sprawstwa w zakresie przygotowywania LPR MBP. Echa tego efektu można odnaleźć wynikach badań ankietowych.

3.2. TRAFNOŚĆ CELÓW I KIERUNKÓW DZIAŁAŃ PROGRAMU

3.2.1. Cele programu

Strukturę celów i kierunków działań Programu przedstawiał rozdział 10 Cele i kierunki działań (ss. 221-223 LPR MBP). Składały się na nią trzy poziomy:

- cel główny programu;
- cele strategiczne;
- kierunki działań.

Celem głównym programu był: Zrównoważony rozwój miasta poprzez efektywne wykorzystanie potencjału społecznego i zasobów materialnych.

Program definiował cztery cele na poziomie strategicznym. Były to:

- wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego;
- poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych;
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu;
- modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej;

Należy w tym miejsce zauważyć, że w części dokumentu dotyczącej oceny efektów realizacji programu wyróżniony został piąty cel strategiczny dotyczący Poprawy poziomu bezpieczeństwa. Zmiana ta nie znalazła jednak swojego odbicia w strukturze celów oraz innych częściach LPR. Niespójność ta nie została zauważona również w trakcie przeprowadzonego badania ewaluacyjnego śródkresowego (2020).

3.2.2. Kierunki działań

Celom strategicznym przypisano dziewiętnaście szczegółowych kierunków działań. Składały się na nie następujące kierunki działań:

1. Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego.
 - 1.1. Tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży.
 - 1.2. Aktywna polityka senioralna.
 - 1.3. Promocja postaw obywatelskich.
 - 1.4. Poprawa poziomu bezpieczeństwa.
 - 1.5. Integracja międzypokoleniowa.
2. Poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych.
 - 2.1. Budowa i rozwój postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców.
 - 2.2. Rozwój ekonomii społecznej.
 - 2.3. Rozwój kształcenia zawodowego z elementami przedsiębiorczości i mobilności zawodowej.
3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu.

- 3.1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wsparcie procesów wychodzenia z ubóstwa ze szczególnym uwzględnieniem dziedzicznego ubóstwa.
- 3.2. Wsparcie osób uzależnionych i ich rodzin.
- 3.3. Rozwój systemu wsparcia osób zależnych (długotrwale chorych) i niepełnosprawnych i ich rodzin.
- 3.4. Wyrównywanie szans różnych grup społecznych na rynku pracy i aktywizacja osób bezrobotnych.
- 3.5. Wsparcie rodzin wieloproblemowych – rozwój systemu wsparcia dla rodziny: psychologicznego, prawnego, socjalnego.
4. Modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej.
 - 4.1. Poprawa warunków mieszkaniowych w zasobie komunalnym.
 - 4.2. Rozwój infrastruktury liniowej.
 - 4.3. Poprawa stanu aerosanitarne.
 - 4.4. Poprawa jakości usług publicznych.
 - 4.5. Przyjazne przestrzenie publiczne.
 - 4.6. Wykorzystanie potencjału dziedzictwa materialno- kulturowego.

3.2.3. Struktura logiczna interwencji

Struktura celów i kierunków działań wyczerpywała zdecydowaną większość zidentyfikowanych na etapie diagnostycznym problemów obszaru rewitalizacji. Poszczególne kierunki działań miały natomiast swoje odzwierciedlenie w zaplanowanych do realizacji przedsięwzięciach rewitalizacyjnych. Powiązania te w klarowny sposób przedstawiały matryce logiczne interwencji, które sporządzono dla wszystkich trzech podobszarów rewitalizacji. Zostały one zamieszczone w rozdziale 15.3.1 Komplementarność problemowa (ss. 322-326 LPR MBP). Cele i kierunki działań trafnie i kompleksowo odpowiadały na zidentyfikowane w diagnozie problemy i potencjały, co świadczyło pozytywnie o spójności Programu.

3.2.4. Cele a dokumenty strategiczne miasta

Cele strategiczne były silnie powiązane z głównymi dokumentami strategicznymi miasta. Do takich zaliczały się:

- Strategia Rozwoju Miasta Bielsk Podlaski na lata 2011-2020;
- Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bielsk Podlaski na lata 2014-2022;
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Bielsk Podlaski.

Zagadnienie zgodności Programu z głównymi dokumentami strategicznymi miasta opisano rozdziale 8. Powiązania programu z dokumentami strategicznymi Miasta (ss. 218-219 LPR MBP). Siłę powiązań przedstawiono nie tylko w formie opisowej, ale również pokuszono się o jej parametryzację, która znalazła swoje odzwierciedlenie w Tabeli 3.2.1. We wszystkich

przypadkach, siła powiązań była zauważalna i obejmowała większość wyznaczonych w LPR MBP celów strategicznych.

Tabela 3.2.1. Lokalny Program Rewitalizacji a pozostałe dokumenty strategiczne miasta – podsumowanie.

L.p.	Poziom celów	Strategia Rozwoju Miasta			Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych			Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego		
		Ogółem	Rewitalizacja		Ogółem	Rewitalizacja		Ogółem	Rewitalizacja	
		Liczba	Liczba	Udział [%]	Liczba	Liczba	Udział [%]	Liczba	Liczba	Udział [%]
1.	Cele	3	3	100	5	5	100	5	3	60
2.	Kierunki działań	29	16	55	69	51	74	14	8	57

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski

4. OCENA TRAFNOŚCI INTERWENCJI REWITALIZACYJNEJ

4.1. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne przedstawione zostały w rozdziale 11 Przedsięwzięcia rewitalizacyjne (ss. 224-319 LPR MBP). Zostały one wypracowane jako logiczna konsekwencja zidentyfikowanych: problemów, potrzeb oraz potencjałów obszaru rewitalizacji. W pewnej, choć niesprecyzowanej części były one wynikiem procesu partycypacyjnego opracowywania Programu, w tym m.in. prac grupy roboczej, spotkań, warsztatów itd. Odpowiadały one zatem w dużej mierze rzeczywistym potrzebom zgłaszanym przez interesariuszy rewitalizacji, w tym jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i in. Zebrane pomysły podlegały uszczegółowieniu i parametryzacji w trakcie dalszych prac.

Sam proces naboru przedsięwzięć nie został w żaden sposób sformalizowany. W efekcie, poza rezultatem końcowym w postaci listy przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających, brak jest informacji o jego przebiegu, zgłoszonych/odrzuconych przedsięwzięciach, czy wreszcie kryteriach oceny i ich weryfikacji.

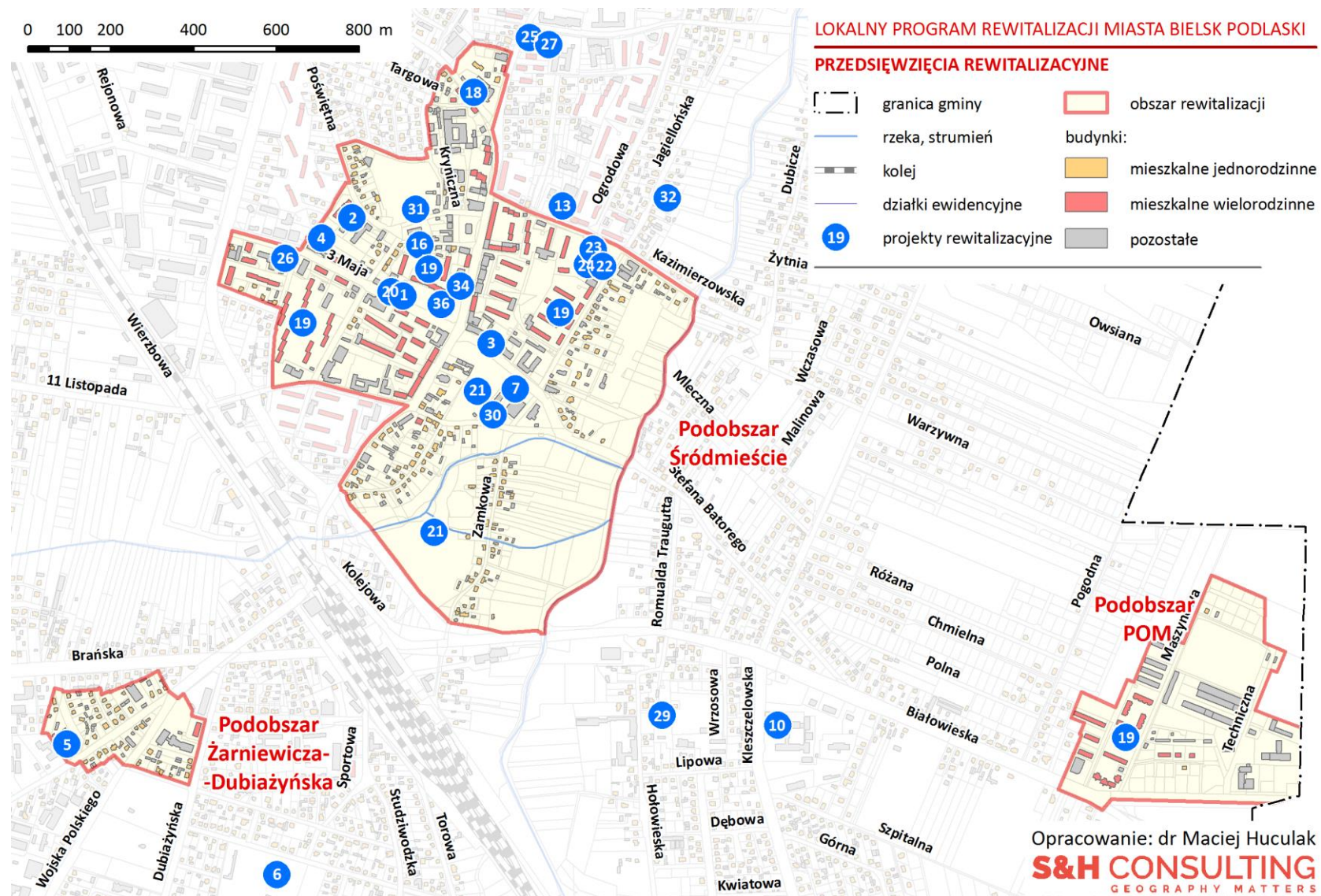
Rozmieszczenie przedsięwzięć podstawowych przedstawia Rysunek 4.1.1. Większość przedsięwzięć zlokalizowanych zostało na Podobszarze Śródmieście, ze względu na skalę i charakter zaplanowanych działań miały oddziaływać na wszystkie podobszary rewitalizacji.

4.1.1. Przedsięwzięcia podstawowe

Lista przedsięwzięć podstawowych, a więc takich, bez realizacji których osiągnięcie wyznaczonych celów nie będzie możliwe, obejmowała **28 projektów o łącznej wartości 77,3 mln zł**. Składają się na nią:

1. Rewitalizacja Bielskiego Domu Kultury i byłego Kina „Znicz” na cele kulturalne, edukacyjne i społeczne;
2. Centrum opiekuńcze w Bielsku Podlaskim;
3. Dostosowanie budynku byłej Szkoły Podstawowej nr 5 do potrzeb Środowiskowego Domu Samopomocy w Bielsku Podlaskim wraz z zagospodarowaniem terenu;
4. Przystosowanie budynku Przedszkola nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Bielsku Podlaskim do potrzeb dzieci niepełnosprawnych;
5. Ku lepszej przyszłości- rewitalizacja osiedla przy ul. Żarniewicza, ul. Jana Pawła II;
7. Przebudowa i rozbudowa części sportowej oraz dydaktycznej budynku II Liceum Ogólnokształcącego z BJN im. Bronisława Taraszkiewicza przy ul. Kopernika 4;
8. Przewodnik Seniora, czyli organizowanie osobom starszym czasu wolnego;
9. Rozwój usług społecznych – usług opiekuńczych w mieście Bielsk Podlaski;
12. Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna bezrobotnych zamieszkałych w mieście Bielsk Podlaski, w szczególności na wyznaczonym do rewitalizacji obszarze;

13. Ośrodek terapii i rehabilitacji;
14. Asystentura rodzinna w mieście Bielsk Podlaski;
15. Opieka edukacyjna dla dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym dzieci znajdujących się w rodzinach zastępczych);
16. Centrum rehabilitacji trzeźwości oraz punkt ds. przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie;
17. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury ciepłowniczej na obszarze objętym Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski;
18. Remont Zespołu poklasztornego Karmelitów;
19. Przyjazne przestrzenie publiczne;
20. Bezpieczna kobieta- kurs samoobrony i ratownictwa medycznego dla dziewcząt i kobiet;
21. Rewitalizacja terenów zielonych w Bielsku Podlaskim;
22. „Scena” przy bibliotece;
23. Klub filmowy;
24. Czytelnia w plenerze;
29. Zajęcia świetlicowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych oraz punkt wsparcia dla rodziców z osiedla POM;
30. Realizacja programów profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy dla młodzieży oraz szkoleń dla nauczycieli i rodziców;
31. Świetlica Caritas- przyjazne miejsce spotkań dzieci i młodzieży z Bielska Podlaskiego (Śródmieście);
33. Strategie niskoemisyjne na terenie miasta Bielsk Podlaski;
34. Rozbudowa, przebudowa i nadbudowa budynku restauracji Podlasianka wraz z zagospodarowaniem terenu.
35. Rewitalizacja centrum miasta poprzez przebudowę ładu komunikacyjnego.
36. Uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni miejskiej wokół Bielskiego Domu Kultury.

Rysunek 4.1.1. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski.

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski.

4.1.2. Przedsięwzięcia podstawowe

Program zawierał również listę przedsięwzięć uzupełniających, a więc takich, które charakteryzowały się mniejszą skalą oddziaływania na obszar rewitalizacji, ale jednocześnie były oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji. Dla części przedsięwzięć uzupełniających udało się zgromadzić informacje o stopniu szczegółowości analogicznym dla przedsięwzięć podstawowych. Tego rodzaju przedsięwzięć zamieszczono w Programie osiem. Szacunkowa wartość wszystkich pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wyniosła ok. 70 mln. zł, z czego większość tj. 43 mln zł przypadało na osiem wspomnianych powyżej przedsięwzięć. Do grupy tej należały:

- 6. Modernizacja MOSiR w Bielsku Podlaskim – nadanie dla obiektu sportowego nowych funkcji zabezpieczających potrzeby społeczne osób zamieszkałych na terenie miasta Bielsk Podlaski, szczególnie na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji;
- 10. Modernizacja bazy medycznej w celu dostosowania opieki zdrowotnej osób starszych i zależnych;
- 11. Budowa i wyposażenie rehabilitacji leczniczej;
- 25. Przebudowa budynku handlowo-usługowego i adaptacja jego pomieszczeń oraz zagospodarowanie terenu do potrzeb prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe;
- 26. Rodzinna Inwestycja w przyszłość;
- 27. Centrum Integracji Społecznej;
- 28. Dobry zawód – fajne życie – popularyzacja kształcenia zawodowego w województwie podlaskim;
- 32. Budowa budynku wielorodzinnego – socjalnego przy ul. Jagiellońskiej.

4.1.3. Kompleksowość i komplementarność Programu

Na poziomie celów strategicznych Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski charakteryzuje się na wysokim stopniu kompleksowości zaplanowanej interwencji. Na poziomie poszczególnych podobszarów oraz kierunków działań kompleksowość interwencji jest już mniejsza, jednak nadal zadawalająca, wynika bowiem ze zróżnicowania struktury problemów na tym poziomie agregacji. Największy poziom kompleksowości zaplanowanej interwencji osiągnięto dla podobszarów: Śródmieście i Żarniewicza – Dubiażyńska. W mniejszym stopniu można ją zidentyfikować natomiast dla podobszaru POM (Tabela 4.1.1.).

Przedsięwzięcia uzupełniają się nie tylko tematycznie, ale również przestrzennie. Ze względu na specyfikę podobszaru rewitalizacji i dominację podobszaru Śródmieście, większość przedsięwzięć rewitalizacyjnych została zlokalizowana w jego granicach. Jednocześnie, docelowo miały one oddziaływać również na pozostałe dwa podobszary, na których brak było możliwości ich fizycznej lokalizacji.

Tabela. 4.1.1. Cele, kierunki działań i przedsięwzięcia LPR MBP – podsumowanie.

Cel strategiczny	Kierunki działań	Liczba przedsięwzięć rewitalizacyjnych		
		Śródmieście	POM	Żarniewicza-Dubiażyńska
1. Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego.	1.1. Tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży.	-	-	12
	1.2. Aktywna polityka senioralna.	9	-	-
	1.3. Promocja postaw obywatelskich.	-	3	-
	1.4. Poprawa poziomu bezpieczeństwa.	5	4	4
	1.5. Integracja międzypokoleniowa.	9	-	-
2. Poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych.	2.1. Budowa i rozwój postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców.	-	1	-
	2.2. Rozwój ekonomii społecznej.	3	-	-
	2.3. Rozwój kształcenia zawodowego z elementami przedsiębiorczości i mobilności zawodowej.	-	-	-
3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu.	3.1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wsparcie procesów wychodzenia z ubóstwa ze szczególnym uwzględnieniem dziedzicznego ubóstwa.	-	-	2
	3.2. Wsparcie osób uzależnionych i ich rodzin.	3	-	3
	3.3. Rozwój systemu wsparcia osób zależnych (długotrwale chorych) i niepełnosprawnych i ich rodzin.	10	-	8
	3.4. Wyrównywanie szans różnych grup społecznych na rynku pracy i aktywizacja osób bezrobotnych.	5	4	3
	3.5. Wsparcie rodzin wieloproblemowych - rozwój systemu wsparcia dla rodziny: psychologicznego, prawnego, socjalnego.	12	3	12
4. Modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej	4.1. Poprawa warunków mieszkaniowych w zasobie komunalnym.	1	-	2
	4.2. Rozwój infrastruktury liniowej.	-	-	1
	4.3. Poprawa stanu aerasanitarnego.	2	2	2
	4.4. Poprawa jakości usług publicznych.	-	-	12
	4.5. Przyjazne przestrzenie publiczne.	5	2	3
	4.6. Wykorzystanie potencjału dziedzictwa materialno-kulturowego.	1	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski

5. OCENA SKUTECZNOŚCI PODJĘTYCH DZIAŁAŃ I ICH WPŁYWU NA EFEKTY NA POZIOMIE CELÓW PROGRAMU

5.1. ANALIZA REALIZACJI CELÓW

W celu zachowania możliwie jak największej przejrzystości dokumentu na potrzeby analizy wskaźników przyjęto strukturę odpowiadającą podziałowi na poszczególne cele strategiczne LPR MBP.

Na strukturę celów Programu składało się, w zależności od interpretacji jego zapisów cztery lub pięć celów strategicznych, którym przypisano wartości docelowe wskaźników. Były to:

Cel. 1. Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego.

Cel 2. Poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych.

Cel 3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu.

Cel 4. Modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej

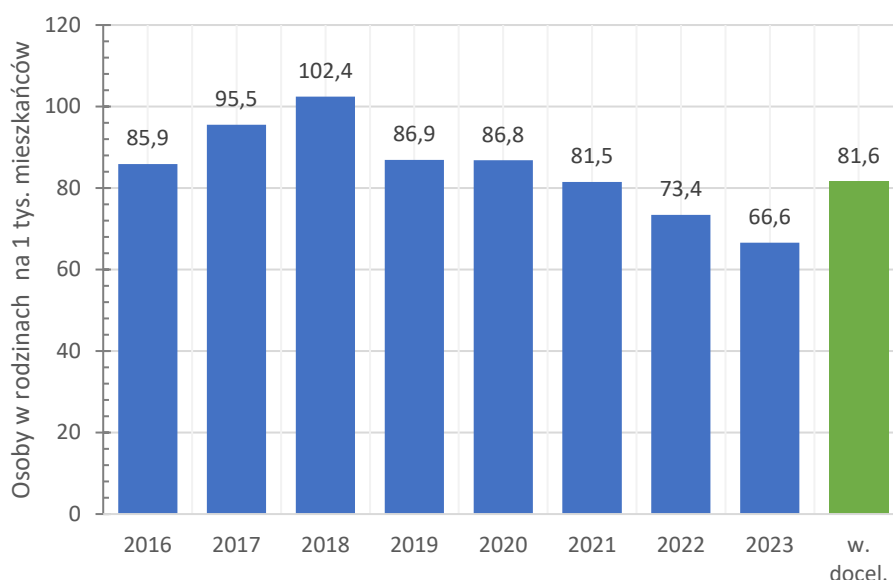
Cel. 5. Poprawa poziomu bezpieczeństwa.

Ostatni z wymienionych celów obecny był w zapisach rozdz. 14. System monitoringu i ewaluacji (Tab. 14.2.1, s.317 LPR MBP). Jednocześnie nie występował w zapisach rozdz. 10 Cele i kierunki działań (ss. 222-223 LPR MBP) oraz rozdz. 15. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych (ss.322-326 LPR MBP). W rozdz. 10 występował on jedynie jako kierunek działań 1.4 pod tą samą nazwą w celu strategicznym 1. Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego. Niespójność ta pojawiła się wraz ze zmianą Programu wprowadzoną Uchwałą Rady Miasta Nr XXXV/289/17 z dnia 26 września 2017 r. zmieniającą uchwałę w sprawie przyjęcia "Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski". Sytuacja ta niesie ze sobą implikacje, które szczegółowo omówiono w podsumowaniu niniejszego rozdziału.

5.1.1. Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego

Wskaźnikiem służącym do monitorowania efektów realizacji celu strategicznego *Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego* jest wskaźnik liczby osób w rodzinach otrzymujących wsparcie MOPS na 1 tys. mieszkańców.

W latach 2016-2023 zaobserwować można było zróżnicowane tendencje w zakresie poziomu wskaźnika odnotowanego dla poszczególnych lat. W pierwszym okresie tj. latach 2016-2018 analizowany wskaźnik systematycznie rósł. W roku 2018 osiągnął on dla obszaru rewitalizacji wartość 102, co odpowiadało wzrostowi o 19% względem roku 2016. Te niekorzystne tendencje uległy odwróceniu od roku 2019 począwszy. W roku tym odnotowano duży, bo wynoszący 15% spadek wartości wskaźnika. Do końca okresu realizacji Programu wskaźnik ten systematycznie malał aż do poziomu 67 osób w rodzinach otrzymujących wsparcie MOPS na 1 tys. mieszkańców, a więc o 35% w porównaniu do roku 2018. Wartość ta odpowiadała niespełna 82% poziomu założonej wartości docelowej. Docelowy poziom wskaźnika został natomiast osiągnięty w roku 2022, natomiast w roku 2021 był tylko minimalnie tj. o 0,1 od niej niższy.

Rysunek 5.1.1. Liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie MOPS na 1 tys. mieszkańców na obszarze rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2016-2023.

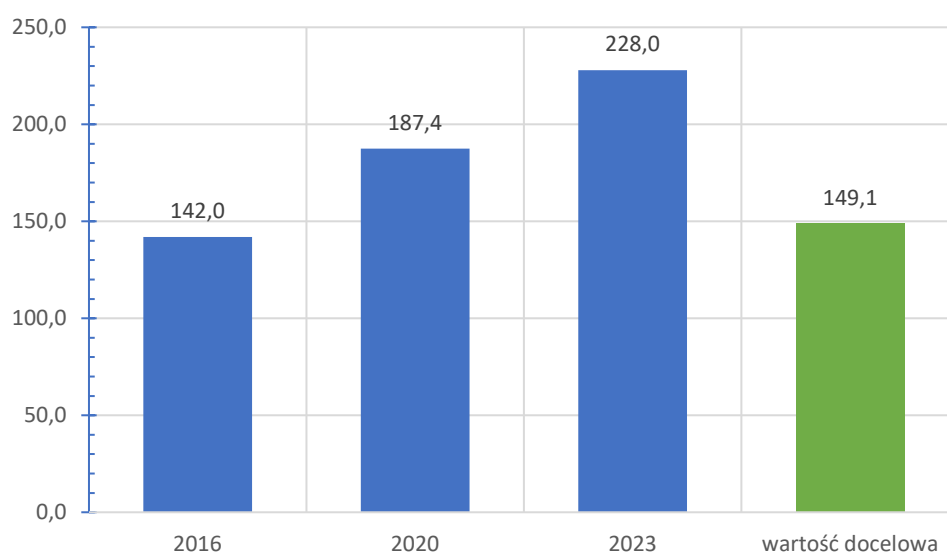
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Bielsku Podlaskim i in.

5.1.2. Poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych

Do monitorowania efektów realizacji celu strategicznego *Poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych* przypisany jest wskaźnik liczby podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Ze względu na brak corocznego pozyskiwania informacji z systemu REGON dane dotyczące liczby firm w nim zarejestrowanych analizowano dla trzech przekrojów czasowych. Były to: rok 2016, sierpień 2020 oraz czerwiec 2023. Wskaźnik przedsiębiorczości dla analizowanych przekrojów czasowych charakteryzował się bardzo dynamicznym wzrostem. W okresie realizacji programu wzrósł on z poziomu 142 podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym w roku 2016 do 228 w roku 2023. W wartościach względnych oznaczało to zatem wzrost o 61%. Wzrostowi wskaźnika towarzyszyła rosnąca liczba podmiotów. W roku 2020 r. wyniosła ona 632, by w roku 2023 wzrosnąć o 105 podmiotów do poziomu 737, a więc o blisko 17%.

Zakładana wartość docelowa wskaźnika realizacji Celu 2. została zatem osiągnięta najdalej już na półmetku realizacji LPR MBP. Na koniec realizacji Programu wartość analizowanego wskaźnika była aż o 53% wyższa od przyjętego poziomu docelowego. Taka tendencja świadczy o dynamicznym rozwoju działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji w okresie realizacji Programu.

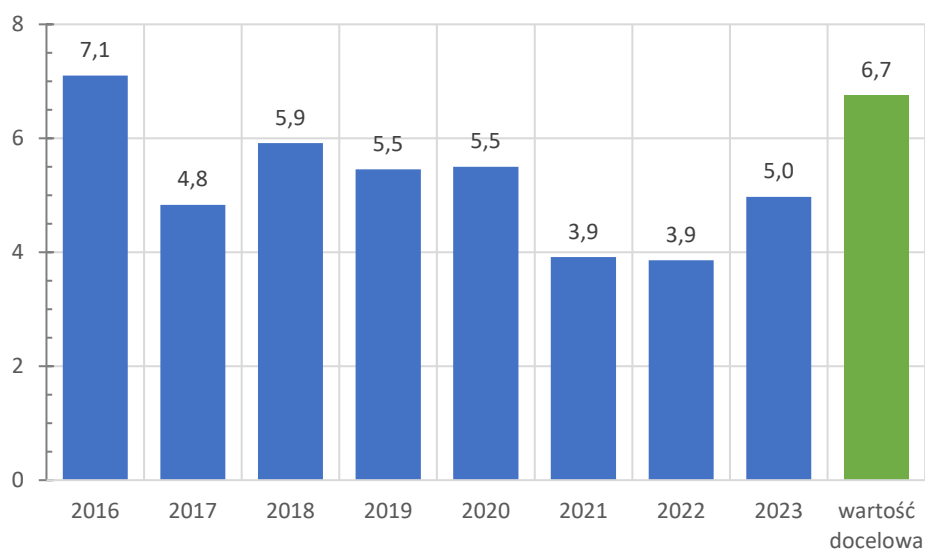
Rysunek 5.1.2. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2016-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku i in.

5.1.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu

Efekty realizacji celu strategicznego *Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego* mierzy wskaźnik liczby osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Wartość analizowanego wskaźnika bezrobocia ogółem charakteryzowała się w latach 2016-2023 zauważalną zmiennością. Już w roku 2017 odnotowano bowiem jego bardzo duży spadek do poziomu 4,8 tj. o 32%. Tym samym już w pierwszym, niepełnym roku realizacji Programu osiągnięty został poziom docelowy wskaźnika. W kolejnych latach tj. 2018-2020 wskaźnik bezrobocia najpierw zauważalnie wzrósł do poziomu 5,9 (22%) a następnie ustabilizował się na poziomie 5,5 w kolejnych dwóch, analizowanych latach. W roku 2021 nastąpił jego kolejny duży, bo wynoszący blisko 29% w skali jednego roku, spadek do poziomu 3,9. W kolejnym roku, nastąpił kolejny, tym razem minimalny spadek wskaźnika, a następnie jego wyraźny wzrost do poziomu 5,0 (o 29%) w roku 2023. Niezależnie od opisanej powyżej, niejednoznacznej dynamiki analizowanego wskaźnika bezrobocia, przez cały okres realizacji Programu kształtował się on na poziomie wyraźnie niższym od przyjętej wartości docelowej. W ostatnim roku realizacji LPR MBP osiągnięta przez niego wartość odpowiadała blisko poziomowi 74% wartości docelowej. Względnie duże wahania wartości wskaźnika w poszczególnych latach tłumaczyć można bardzo niskim poziomem bezrobocia zarówno w całym mieście, jak i na samym obszarze rewitalizacji. W konsekwencji takiego stanu rzeczy, przy wartościach wskaźnika bezrobocia odpowiadających w przybliżeniu poziomowi tzw. Bezrobocia naturalnego, nawet niewielkie, bo wynoszące od kilkunastu do kilkudziesięciu bezrobotnych, wahania ich liczby powodują znaczące w wymiarze względnym zmiany wartości analizowanego wskaźnika.

Rysunek 5.1.3. Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2016-2019.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Bielsku Podlaskim i in.

5.1.4. Modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej

Kwestie związane z realizacją celu strategicznego dotyczącego *Modernizacji i rozbudowy istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej* zostały zoperacjonalizowane w postaci

wskaźnika (miernika) liczby obiektów infrastruktury, w których poprawiono funkcjonalność. Do tej grupy zaliczały się zrealizowane na obszarze rewitalizacji:

- siłownia zewnętrzna (2018);
- wielorodzinny budynek socjalny (2019);
- modernizacja Przedszkola nr 9 (2020);
- modernizacja i przebudowa Bielskiego Domu Kultury (2020);
- miejski tor sprawnościowy (2022);
- park do uprawiania street Workout (2022);
- plac zabaw przy Szkole Podstawowej Nr 5 (2022)

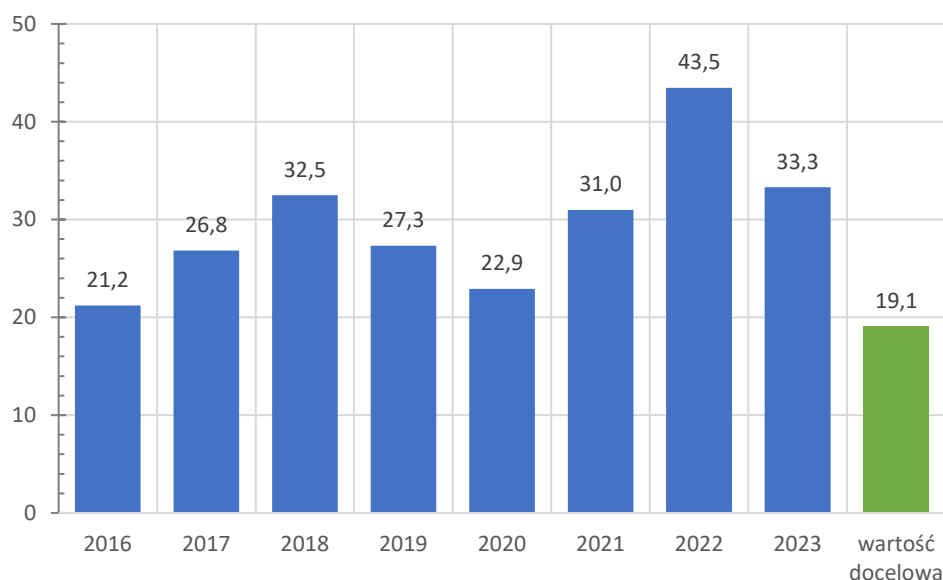
Ponadto, w ostatnim roku realizacji Programu pozyskano środki na poprawę dostępności w budynkach Urzędu Miasta Bielsk Podlaski przy ul. Kopernika 1 oraz 3. Zakończenie realizacji tych działań przypadło jednak na rok 2024, a więc już po okresie obowiązywania LPR MBP.

Założone cele działań w tym celu strategicznym zostały zatem osiągnięte na rok przed planowanym końcem realizacji Programu tj. w roku 2022.

5.1.5. Poprawa poziomu bezpieczeństwa

Wskaźnikiem służącym do monitorowania efektów realizacji celu strategicznego *Poprawa bezpieczeństwa* jest wskaźnik liczby wykroczeń na 1 tys. mieszkańców.

W okresie realizacji LPR MBP analizowany wskaźnik charakteryzował się dużą zmiennością przebiegu swojego poziomu wartości. W początkowym okresie czasu tj. latach 2016-2018 odnotowywał on systematyczny wzrost od 21,2 do 32,5, a więc o ponad połowę (53%). Kolejno, w latach 2018-2020 jego wartość zmniejszyła się natomiast do poziomu 22,9% (-29%). Następne trzy lata przyniosły blisko dwukrotny jego wzrost do 43,5 (90%), by w ostatnim roku obowiązywania Programu odnotować kolejny spadek, tym razem do wartości 33,3 (-23%). Tendencje te w pewnym stopniu odzwierciedlają zmiany liczby wykroczeń w skali całego miasta, niemniej jednak, wyraźnie wskazują na generalnie pogarszającą się sytuację w zakresie bezpieczeństwa także na obszarze rewitalizacji. Przez cały okres realizacji Programu wartość docelowa była przekroczona od o ok. 11% w roku 2016 aż do 128% w roku 2022. W ostatnim roku obowiązywania programu analizowany wskaźnik kształtował się na poziomie o 74% wyższym od założonego.

Rysunek 5.1.4. Liczba wykroczeń ogółem na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2016-2019.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Bielsku Podlaskim i in.

5.1.6. Podsumowanie

Na uwagę zasługują wskaźniki odnoszące się do powiązanych ze sobą celów natury gospodarczej (bezrobocie, przedsiębiorczość). W obu przypadkach można bowiem zauważyć wyraźnie pozytywny przebieg ich trendów. Jednocześnie, ba rdzo prawdopodobne wydaje się, że efekt ten jest w głównym stopniu wynikiem wahań koniunktury gospodarczej w mieście niż bezpośrednio samej, przeprowadzonej w mieście interwencji rewitalizacyjnej.

Konsekwencją dobrej kondycji gospodarczej i towarzyszącego jej rynku pracy powinno być zatem położenie na dalszym etapie realizacji procesu rewitalizacji w mieście większego akcentu na pozostałe obszary tematyczne działań rewitalizacyjnych. Analiza wskaźnikowa

sugeruje, że obszarem w szczególności zasługującym na uwagę powinny być kwestie szeroko rozumianego bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji.

Wysoki poziom realizacji celów LPR MBP wskazuje na możliwość zakończenia działań rewitalizacyjnych w tej formule ze względu na wysoki stopień realizacji przyjętych celów. Jednocześnie, ze względu na zapisy ustawy o rewitalizacji, dopuszczające w ramach przepisów przejściowych realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach innych niż gminny program rewitalizacji dokumentów jedynie do 31 grudnia 2023 r. (art. 52 ust. 1), nie ma potrzeby podejmowania działań o charakterze formalnym, takich jak np. uchylene uchwały Rady Miasta w Białym Podlaskim przyjmującej Lokalny Program Rewitalizacji.

Ważnym elementem, który bez wątpienia wpływał na poszczególne wskaźniki realizacji celów były uwarunkowania zewnętrzne. Z jednej strony, na okres realizacji Programu przypadła zmiana w sytuacji makroekonomicznej związana ze spowolnieniem gospodarczym w kraju, które stało się widoczne w roku 2018. Na te procesy nałożyły się wyjątkowo destrukcyjne efekty pandemii SARS-Cov-2, które znacząco, negatywnie wpłynęły na cały szereg wymiarów obszaru rewitalizacji (np. demograficzny, społeczny, zdrowotny, gospodarczy i in.). Określenie skali wpływu tego rodzaju czynników na przebieg realizacji zaplanowanej interwencji pozostaje zasadniczo niewiadome, gdyż wymagałoby podjęcia oddzielnego i złożonego postępowania badawczego, mieszczącego się poza zakresem niniejszego opracowania.

Tabela 5.1.1. Wykonanie wskaźników realizacji celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Białe Podlaskie w 2023 r.

L.p.	Cel	Wartość początkowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika	Wartość wskaźnika w 2023 r.	Poziom wykonania w % (2023)	Uwagi
1.	Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego	85,9	81,6	66,6	81,6	destymulanta
2.	Poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych	142	149,1	228,0	152,9	stymulanta
3.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu	7,1	6,7	5,0	73,7	destymulanta
4.	Modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej	0	5	7	140,0	stymulanta
5.	Poprawa poziomu bezpieczeństwa	21,2	19,1	33,3	174,5	destymulanta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Białym Podlaskim i in.

5.2. OCENA STOPNIA WYKONANIA RZECZOWO-FINANSOWEGO

Drugim wymiarem poziomu wykonania LPR MBP jest jego wymiar rzeczowo-finansowy. Ma on charakter operacyjny, w przeciwieństwie do oceny realizacji celów Programu, która odpowiada za kwestie programowe (strategiczne).

5.2.1. Wykonanie rzeczowe

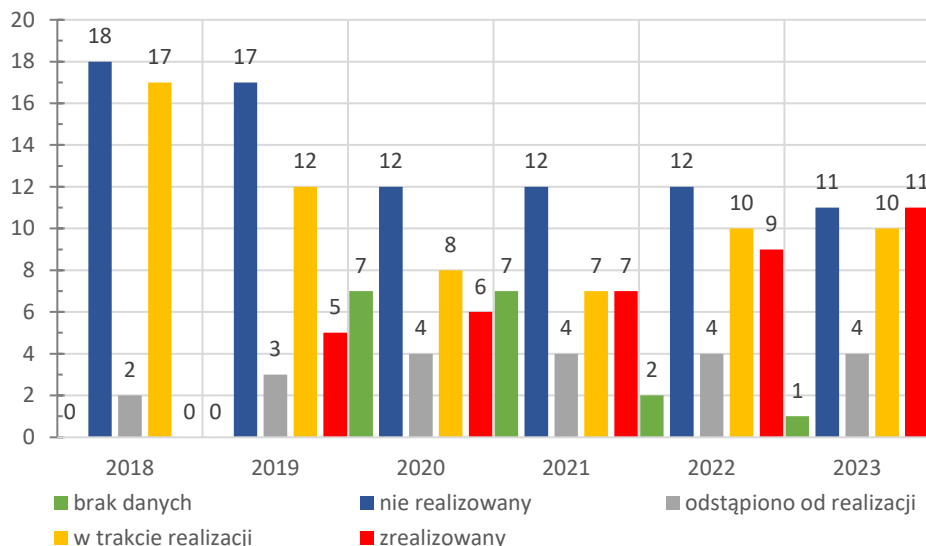
Lista przedsięwzięć Programu składała się z 28 przedsięwzięć podstawowych i 8 przedsięwzięć uzupełniających². Obie grupy reprezentowały odpowiednio 78% i 22% ogółu wszystkich przedsięwzięć zdefiniowanych w Programie.

Według stanu na koniec roku 2023, zrealizowano łącznie 7 przedsięwzięć podstawowych (25%) oraz 3 uzupełniające (38%). W trakcie realizacji pozostawało analogicznie 9 przedsięwzięć podstawowych (32%) oraz 1 przedsięwzięcie uzupełniające (13%). Ponadto, do końca 2023 r. odstąpiono od realizacji trzech przedsięwzięć podstawowych i jednego uzupełniającego.

Stan taki wskazuje, w analizowanym wymiarze rzeczowym na umiarkowanie zaawansowany stopień realizacji LPR, co wydaje się być konsekwencją bardzo szeroko zarysowanego w Programie zakresu planowanej interwencji rewitalizacyjnej.

W realizacji rzeczowej Programu w analizowanym okresie czasu widać systematycznie rosnącą rolę przedsięwzięć znajdujących się w trakcie realizacji oraz zrealizowanych, które ogółem w ostatnim roku realizacji Programu stanowią już większość ogółu liczby przedsięwzięć. Jednocześnie, przez cały okres realizacji Programu wysoka pozostawała liczba przedsięwzięć, które nie były w danym roku realizowane. Grupa przedsięwzięcia od których realizacji definitywnie odstąpiono ukształtowała się natomiast początkowym okresie realizacji Programu tj. latach tj. latach 2018-2020 i nie zmieniała się w okresie późniejszym.

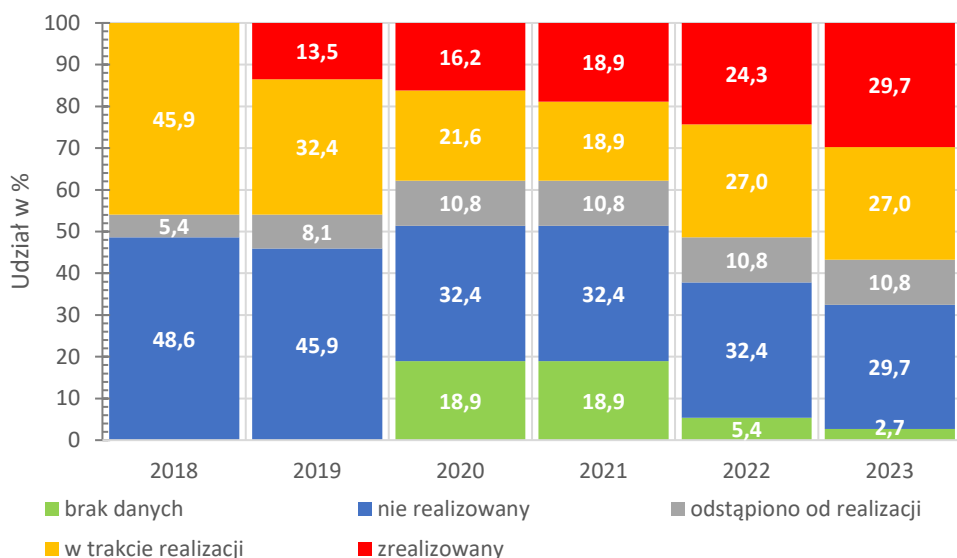
² Już w roku 2018 (*Raport z monitoringu LPR MBP za rok 2019*) część przedsięwzięcie nr 19 zostało zaktualizowane o włączenie w jego ramy projektu modernizacji osiedlowej kotłowni. Pomimo wątpliwości odnośnie samego trybu tej zmiany, w analizie wykonania LPR przyjęto te zmiany jako wprowadzenie nowego przedsięwzięcia. W konsekwencji takiego założenia, liczba analizowanych przedsięwzięć wyniosła łącznie 37.

Rysunek 5.2.1. Przedsiewzięcia rewitalizacyjne LPR MBP według stanu ich realizacji w latach 2018-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Bielsk Podlaski.

Skumulowane udziały poszczególnych grup przedsięwzięć w ich strukturze ilościowej

przedstawia dla okresu lat 2018-2023 Rysunek 5.2.2.

Rysunek 5.2.2. Struktura ilościowa przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP według stanu ich realizacji w latach 2018-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Bielsk Podlaski.

5.2.2. Wykonanie finansowe

Ramy finansowe Programu określono na ponad 122 mln zł według poziomu kosztów oszacowanego na rok 2017 r. Ich wykonanie zamknęło się kwotą 62,7 mln zł. W wymiarze finansowym zrealizowano zatem większość z zaplanowanych kosztów (51%). Wyraźnie wyższym poziomem realizacji charakteryzowały się przedsięwzięcia podstawowe. Wydano na nie 49 mln zł (63%), podczas gdy na przedsięwzięcia uzupełniające analogiczna kwota wyniosła niespełna 14 mln zł, co odpowiadało ich poziomowi realizacji wynoszącym 30%.

Tabela 5.2.1. Wykonanie ram finansowych Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski.

Rodzaj przedsięwzięcia	Plan [mln zł]	Wykonanie [mln zł]	Stopień wykonania [%]
Podstawowe	77,3	49,0	63,4
Uzupełniające	45,4	13,7	30,2
Razem	122,7	62,7	51,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raport ze stopnia wykonania...* (2021.).

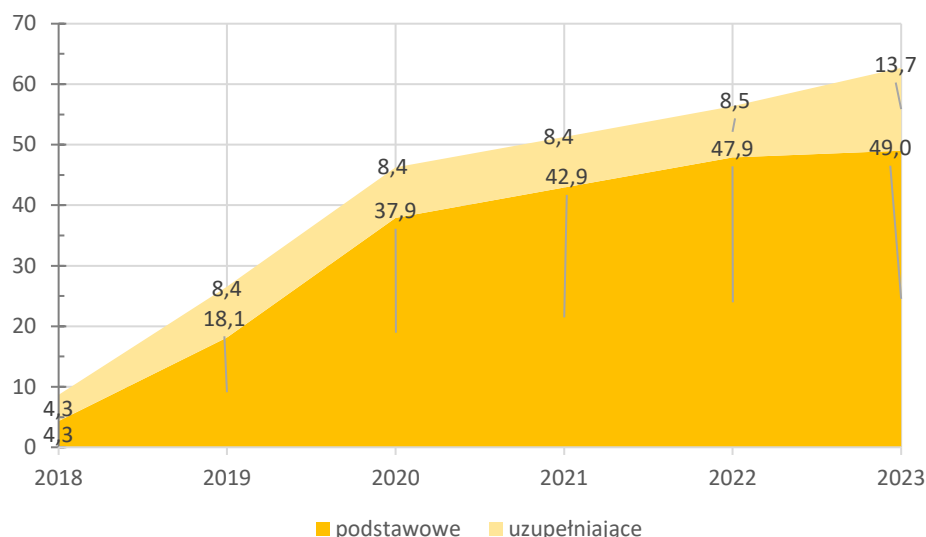
Struktura nakładów finansowych w podziale na przedsięwzięcia podstawowe i uzupełniające wskazuje na względnie duże znaczenie tej ostatniej grupy w planowanej strukturze kosztów realizacji Programu. Odpowiadały one bowiem za 37% ogółu kosztów realizacji LPR.

Dynamika realizacji przedsięwzięć w okresie realizacji Programu wykazuje, w przypadku przedsięwzięć podstawowych, bardzo wysokie wartości w okresie 2018-2020. Tylko na dwa lata tj. 2019 i 2021 przypadało ponad 2/3 ogółu wydatkowanych w tej grupie przedsięwzięć środków (68%). W latach kolejnych intensywność działań inwestycyjnych wyraźnie spada. Na lata 2020-2023 przypało już łącznie tylko niecałe 23% ogółu wartości zrealizowanych przedsięwzięć podstawowych. W przypadku przedsięwzięć uzupełniających dynamika realizacji działań wyglądała nieco odmiennie. Ich realizacja przebiegała w sposób zauważalnie mniej ciągły. W latach 2020-2021 nie odnotowano realizacji żadnych przedsięwzięć uzupełniających. W roku 2022 działania takie wyniosły niespełna 1% ogółu zrealizowanych kosztów. W pozostałych latach tj. 2018, 2019 i 2023 natomiast realizacja finansowa przedsięwzięć osiągała wartości zbliżone do 30% a nawet wyraźnie je przekraczała.

Tabela 5.2.2. Wykonanie finansowe LPR MBP w latach 2018-2023.

Lata	Przedsięwzięcia											
	Podstawowe				Uzupełniające				Ogółem			
	Wartość		Wartość skumulowana		Wartość		Wartość skumulowana		Wartość		Wartość skumulowana	
	mln zł	%	mln zł	%	mln zł	%	mln zł	%	mln zł	%	mln zł	%
2018	4,3	8,8	4,3	8,8	4,3	31,7	4,3	31,7	8,7	13,8	8,7	13,8
2019	13,8	28,2	18,1	37,0	4,1	29,7	8,4	61,3	17,9	28,5	26,5	42,3
2020	19,7	40,3	37,9	77,3	0,0	0,0	8,4	61,3	19,7	31,5	46,3	73,8
2021	5,0	10,2	42,9	87,5	0,0	0,0	8,4	61,3	5,0	8,0	51,3	81,8
2022	5,0	10,2	47,9	97,7	0,1	0,8	8,5	62,1	5,1	8,1	56,4	89,9
2023	1,1	2,3	49,0	100,0	5,2	37,9	13,7	100,0	6,3	10,1	62,7	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Bielsku Podlaskim.

Rysunek 5.2.3. Skumulowane wykonanie podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP w latach 2018-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Bielsk Podlaski.

Należy zwrócić uwagę, że powyższe obliczenia odnoszą się do szacunkowych kosztów realizacji przedsięwzięć określonych na potrzeby opracowania Programu. W trakcie realizacji samego programu szacunkowe koszty były, w ramach prowadzonego monitoringu procesu rewitalizacji, uaktualniane. W rezultacie, łączny koszt realizacji LPR MBP wzrósł w latach 2017-2023 z 122,6 mln zł do poziomu blisko 200 mln zł tj. o 76 mln zł (62%). Zdecydowanie wyższy wzrost szacunkowych kosztów realizacji LPR MBP dotyczył przedsięwzięć uzupełniających. W tym przypadku wzrost kosztów osiągnął poziom 39 mln zł, co w ujęciu względnym oznaczało wzrost aż o 86% (!). W przypadku działań podstawowych analogiczny wzrost był niższy, ale wynosząc 37 mln zł oznaczał w wartościach względnych wzrost o blisko połowę.

Tabela 5.2.3. Planowane koszty przedsięwzięć LPR MBP w latach 2017-2023.

Rodzaj przedsięwzięcia	Koszty		Różnica	
	2017	po korekcie	mln zł	%
	mln zł	%		
Podstawowe	77,3	114,2	37,0	47,8
Uzupełniające	45,4	84,6	39,2	86,4
Ogółem	122,6	198,8	76,1	62,1

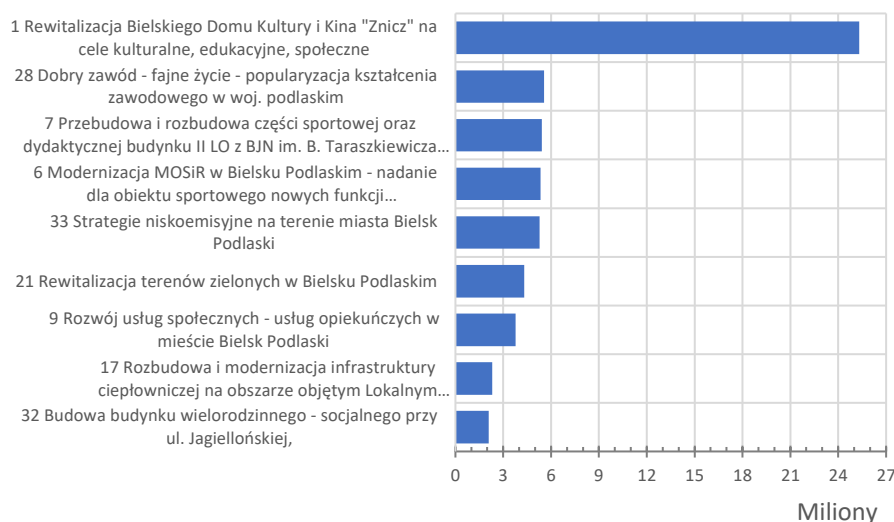
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Bielsku Podlaskim.

Wykonanie finansowe poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych do roku 2023 wykazywało duże zróżnicowanie. Kwotę 2 mln zł wydatkowanych środków przekroczyło w tym okresie łącznie dziewięć przedsięwzięć. Większość z nich została zrealizowana w całości lub większości względem planu finansowego z 2017 r. Jedynym projektem w tej grupie o stopniu wykonania wynoszącym poniżej ¾ była Modernizacja MOSiR w Bielsku Podlaskim (59%).

Największym przedsięwzięciem, którego realizację rozpoczęto była Rewitalizacja Bielskiego Domu Kultury i Kina "Znicz" na cele kulturalne, edukacyjne, społeczne. Wydatkowana kwota ponad 25 mln odpowiadała za ponad połowę środków wydatkowanych na wszystkie

przedsięwzięcia podstawowe. Kwota zaplanowanych w 2017 kosztów realizacji projektu została przekroczona o 44%.

- Wykonanie pozostałych przedsięwzięć z tej grupy przedstawiało się następująco:
- Dobry zawód - fajne życie - popularyzacja kształcenia zawodowego w woj. podlaskim – 5,6 mln zł (wykonanie 92,0%);
- Przebudowa i rozbudowa części sportowej oraz dydaktycznej budynku II LO z BJN im. B. Taraszkiewicza przy ul. Kopernika – 4,5 mln zł (104,1%);
- Modernizacja MOSiR w Bielsku Podlaskim - nadanie dla obiektu sportowego nowych funkcji zabezpieczających potrzeby społeczne osób zamieszkałych na terenie miasta Bielsk Podlaski, szczególnie na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji – 5,3 mln zł (59,2%);
- Strategie niskoemisyjne na terenie miasta Bielsk Podlaski – 5,3 mln zł (78,7%);
- Rewitalizacja terenów zielonych w Bielsku Podlaskim – 4,3 mln zł (86,2%);
- Rozwój usług społecznych - usług opiekuńczych w mieście Bielsk Podlaski – 3,8 mln zł (377,4%);
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury ciepłowniczej na obszarze objętym Lokalnym Programem Rewitalizacji – 2,3 mln zł (115,4%);
- Budowa budynku wielorodzinnego - socjalnego przy ul. Jagiellońskiej – 2,1 mln zł (100,0%).

Rysunek 5.2.4. Wykonanie realizacji wybranych przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP w zł w latach 2017-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Bielsk Podlaski.

Według stanu faktycznego tj. wydatkowania środków, zrealizowano lub rozpoczęto realizację 27 przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W przypadku dziesięciu przedsięwzięć odnotowano brak wydatkowania jakichkolwiek środków, co było równoznaczne z brakiem ich realizacji.

Tabela 5.2.4. Wykonanie finansowe przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP w latach 2018-2023.

nr projektu	Nazwa działania	Koszty po aktualizacji	Koszt 2017	Realizacja w zł (2023)	Wykonanie (koszty 2017)	Wykonanie 2017 (po aktualizacji)	Rodzaj
1.	Rewitalizacja Bielskiego Domu Kultury i Kina "Znicz" na cele kulturalne, edukacyjne, społeczne	25 312 991	17 500 000	25 312 991	144,6	100,0	podstawowy
28.	Dobry zawód - fajne życie - popularyzacja kształcenia zawodowego w woj. podlaskim	6 057 435	6 057 435	5 571 079	92,0	92,0	uzupełniający
7.	Przebudowa i rozbudowa części sportowej oraz dydaktycznej budynku II LO z BJN im. B. Taraszkiewicza przy ul. Kopernika 4	5 415 187	5 200 000	5 415 187	104,1	100,0	podstawowy
6.	Modernizacja MOSiR w Bielsku Podlaskim - nadanie dla obiektu sportowego nowych funkcji zabezpieczających potrzeby społeczne osób zamieszkałych na terenie miasta Bielsk Podlaski, szczególnie na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji	17 601 635	9 000 000	5 331 893	59,2	30,3	uzupełniający
33.	Strategie niskoemisyjne na terenie miasta Bielsk Podlaski	6 470 219	6 700 000	5 271 500	78,7	81,5	podstawowy
21.	Rewitalizacja terenów zielonych w Bielsku Podlaskim	5 661 492	5 000 000	4 311 492	86,2	76,2	podstawowy
9.	Rozwój usług społecznych - usług opiekuńczych w mieście Bielsk Podlaski	3 464 549	1 000 000	3 773 838	377,4	108,9	podstawowy
17.	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury ciepłowniczej na obszarze objętym Lokalnym Programem Rewitalizacji	2 250 000	2 000 000	2 307 849	115,4	102,6	podstawowy
32.	Budowa budynku wielorodzinnego - socjalnego przy ul. Jagiellońskiej,	2 100 000	2 100 000	2 100 000	100,0	100,0	uzupełniający
18.	Remont zespołu poklasztornego Karmelitów	3 347 068	4 500 000	946 235	21,0	28,3	podstawowy
14.	Asystentura rodzinna w mieście Bielsk Podlaski	684 483	250 000	684 483	273,8	100,0	podstawowy
26.	Rodzinna Inwestycja w przyszłość	498 179	516 445	498 179	96,5	100,0	uzupełniający
30.	Realizacja programów profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy dla młodzieży oraz szkoleń dla nauczycieli i rodziców	90 000	90 000	168 510	187,2	187,2	podstawowy
12.	Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna bezrobotnych zamieszkałych w mieście Bielsk Podlaski w szczególności na wyznaczonym do rewitalizacji obszarze	50 000	50 000	162 653	325,3	325,3	podstawowy
11.	Budowa i wyposażenie rehabilitacji leczniczej	46 000 000	15 000 000	162 653	1,1	0,4	uzupełniający
4.	Przystosowanie budynku przedszkola nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Bielsku Podlaskim do potrzeb dzieci niepełnosprawnych.	27 500 000	6 000 000	88 806	1,5	0,3	podstawowy
2.	Centrum opiekuńcze w Bielsku Podlaskim	20 000 000	15 000 000	80 000	0,5	0,4	podstawowy
13.	Ośrodek terapii i rehabilitacji	250 000	250 000	40 123	16,0	16,0	podstawowy
16.	Centrum rehabilitacji trzeźwości oraz punkt ds. przeciwdziałania	200 000	200 000	29 269	14,6	14,6	podstawowy

EWALUACJA KOŃCOWA REALIZACJI „LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA BIELSK PODLASKI”

nr projektu	Nazwa działania	Koszty po aktualizacji	Koszt 2017	Realizacja w zł (2023)	Wykonanie (koszty 2017)	Wykonanie 2017 (po aktualizacji)	Rodzaj
	uzależnieniom i przemocy w rodzinie						
19.	Przyjazne przestrzenie publiczne	340 000	340 000	28 801	8,5	8,5	podstawowy
31.	Świetlica Caritas - przyjazne miejsce spotkań dla dzieci i młodzieży z Bielska Podlaskiego (Śródmieście)	150 000	150 000	28 260	18,8	18,8	podstawowy
29.	Zajęcia świetlicowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych oraz punkt wsparcia dla rodziców (z osiedla POM)	150 000	150 000	21 318	14,2	14,2	podstawowy
34.	Rozbudowa, przebudowa i nadbudowa budynku restauracji Podlasianka wraz z zagospodarowaniem terenu	1 000 000	1 000 000	9 299	0,9	0,9	podstawowy
36.	Uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni miejskiej wokół Bielskiego Domu Kultury	1 500 000	1 500 000	9 299	0,6	0,6	podstawowy
24.	Czytelnia w plenerze.	10 288	10 000	2 919	29,2	28,4	podstawowy
20.	Bezpieczna kobieta - kurs samoobrony i ratownictwa medycznego dla dziewcząt i kobiet	20 000	20 000	1 250	6,3	6,3	podstawowy
3.	Dostosowanie budynku byłej Szkoły Podstawowej nr 5 do potrzeb Środowiskowego Domu Samopomocy w Bielsku Podlaskim wraz z zagospodarowaniem terenu	2 000 000	2 000 000	0	0,0	0,0	podstawowy
5.	Ku lepszej przyszłości - rewitalizacja osiedla przy ul. Żarnowiec, ul. Jana Pawła II	6 000 000	6 000 000	0	0,0	0,0	podstawowy
8.	Przewodnik seniora czyli organizowanie osobom starszym czasu wolnego	120 000	120 000	0	0,0	0,0	podstawowy
10.	Modernizacja bazy medycznej w celu dostosowania opieki zdrowotnej osób starszych i zależnych	9 107 858	9 500 000	0	0,0	0,0	uzupełniający
15.	Opieka edukacyjna dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym (w tym dzieci znajdujących się w rodzinach zastępczych)	15 000	15 000	0	0,0	0,0	podstawowy
22.	Scena przy bibliotece	150 000	150 000	0	0,0	0,0	podstawowy
23.	Klub filmowy	60 000	60 000	0	0,0	0,0	podstawowy
25.	Przebudowa budynku handlowo usługowego i adaptacja jego pomieszczeń oraz zagospodarowanie terenu do potrzeb prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe (Mickiewicza 124),	2 000 000	2 000 000	0	0,0	0,0	uzupełniający
27.	Centrum Integracji Społecznej	1 200 000	1 200 000	0	0,0	0,0	uzupełniający
35.	Rewitalizacja centrum miasta poprzez przebudowę ładu komunikacyjnego	196 776 384	120 628 880	0	0,0	0,0	podstawowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Bielsku Podlaskim.

5.3. PODSUMOWANIE

Ze względu na stwierdzone rozbieżności pomiędzy zapisami znajdującymi się w rozdz. 14. System monitoringu i ewaluacji (Tab. 14.2.1, s.317 LPR) a zapisami rozdz. 10 Cele i kierunki działań (ss. 222-223 LPR MBP) oraz rozdz. 15. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych (ss.322-326 LPR MBP)³ jednoznaczna ocena skuteczności podjętych działań na poziomie celów LPR MBP nie jest możliwa. Zależy ona bowiem od liczby celów strategicznych, ta natomiast wynosi albo cztery albo pięć. Dodatkowo, cel strategiczny Poprawa poziomu bezpieczeństwa, który został wymieniony w rozdz. 14, a którego brakuje w pozostałej części Programu to jedyny cel, dla którego przypisany mu wskaźnik nie został w okresie realizacji Programu zrealizowany, a nawet uległ znaczącemu pogorszeniu. Tym samym, w zależności od przyjętej liczby celów strategicznych możliwe są dwa warianty oceny wykonania Programu w odniesieniu do jego celów, a więc najważniejszego wymiaru jego realizacji:

1. Wariant I, w którym rozważana jest realizacja czterech celów strategicznych wymienionych w rozdz. 10 oraz 15 LPR MBP.

W tym przypadku, na koniec 2023 r. wszystkie założone cele strategiczne Programu zostały zrealizowane. Planowane wartości docelowe nie tylko osiągnięto, ale również znacząco przekroczone w kierunkach wskazujących na poprawę sytuacji na obszarze rewitalizacji. Przekroczenie wartości docelowych wahało się od kilkunastu do kilkudziesięciu % założonej wartości wskaźnika. Jednocześnie realizacja wymiaru finansowego Programu w zakresie przedsięwzięć podstawowych przekroczyła poziom 63%. Obie te przesłanki razem pozwalają na zakończenie procesu rewitalizacji w ramach zaproponowanych w LPR MBP i jego uchylenie w całości.

2. Wariant II, w którym rozważana jest realizacja pięciu celów strategicznych wymienionych w rozdz. 14 LPR MBP.

W takim przypadku, na koniec analizowanego okresu czasu, tj. rok 2023 zrealizowano założone zdecydowaną większość założonych celów LPR MBP. Na pięć wskaźników przypisanych poszczególnym celom tylko jeden, odnoszący się do Celu 5 Poprawa poziomu bezpieczeństwa nie osiągnął założonej w Programie wartości docelowej. W przypadku pozostałych celów strategicznych tj.:

1. Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego;
2. Poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych;
3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu;
4. Modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej;

planowane wartości docelowe nie tylko osiągnięto, ale również wyraźnie przekroczone w kierunkach wskazujących na poprawę sytuacji na obszarze rewitalizacji. Przekroczenie wartości docelowych wahało się od kilkunastu do kilkudziesięciu % założonej wartości wskaźnika. Stało się tak przy realizacji

³ Niespójność ta pojawiła się wraz ze zmianą Programu wprowadzoną Uchwałą Rady Miasta Nr XXXV/289/17 z dnia 26 września 2017 r. zmieniającą uchwałę w sprawie przyjęcia "Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski".

wymiaru finansowego Programu w zakresie przedsięwzięć podstawowych na poziomie 63%. W tym wariancie, możliwa i uzasadniona byłaby kontynuacja działań zdefiniowanych w LPR MBP w kolejnych latach aż do osiągnięcia docelowego poziomu wskaźnika lub pełnej realizacji jego wymiaru rzeczowo-finansowego.

6. OCENA PROCESU ZARZĄDZANIA PROGRAMEM, SYSTEMU KOORDYNACJI I WDRAŻANIA ORAZ MONITOROWANIA I SPRAWOZDAWCZOŚCI.

6.1. OCENA ZAŁOŻEŃ I REALIZACJI PRZYJĘTEGO SYSTEMU KOORDYNACJI I WDRAŻANIA PROGRAMU

6.1.1. Struktura zarządzania według zapisów Programu

Do grupy cech obowiązkowych, którymi powinien odznaczać się program rewitalizacji, w zakresie procesu zarządzania i wdrażania należą m.in.: poprawne *osadzenie go w strukturze organizacyjnej gminy* oraz *silne i trwałe partnerstwo między różnymi podmiotami* (interesariuszami) rewitalizacji (Wytyczne... Załącznik Cechy...). Struktura zarządzania Programem jest również istotą jego komplementarności proceduralno-instytucjonalnej i *oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.*

Ramy systemu zarządzania procesem rewitalizacji w Mieście Bielsk Podlaski, opisuje rozdz. 14. pn. *System monitoringu i ewaluacji*. Wdrażanie Programu leży w kompetencjach Burmistrza Miasta Bielsk Podlaski (s. 313 LPR MBP). Operatorem (koordynatorem) procesu rewitalizacji jest natomiast pracownik Referatu Oświaty i Kultury Urzędu Miasta Bielsk Podlaski. Współpracuje on z innymi referatami merytorycznymi, w tym w zakresie działań o charakterze majątkowym, z Referatem Inwestycji i Zamówień Publicznych. W okresie po uchwaleniu Programu w celu koordynacji działań zarządczych w zakresie rewitalizacji zatrudniono w Referacie Oświaty i Kultury jednego pracownika, który w wymiarze ½ etatu realizował zagadnienia związane z monitoringiem realizacji LPR MBP. Korzystnym uwarunkowaniem w tym zakresie było przypisanie tych zadań do jednego referatu zgodnie z zapisami Programu. Jednocześnie, zauważalna rotacja pracowników w referacie sprawiła, że funkcja operatora (koordynatora) była realizowana w analizowanym okresie lat 2018-2023 łącznie przez cztery osoby. Większość z nich, nie brała udziału w opracowywaniu Programu, co na etapie realizacji procesu monitoringu i ewaluacji Programu stanowiło zauważalną trudność i obniżało efektywność końcową prowadzonych działań (*źródło: wywiady*). Uwarunkowania te, nie wpłynęły jednak na efekty prowadzonego monitoringu, który był prowadzony konsekwentnie i systematycznie przez cały okres realizacji Programu, czego efektem są coroczne, szczegółowe raporty z realizacji LPR MBP.

W pracach nad opracowywaniem wdrażaniem Programu uczestniczyła grupa robocza ds. rewitalizacji, w ramach której aktywnie uczestniczyli różnego rodzaju interesariusze. Po okresie kilku miesięcy od zakończeniu procesu sporządzania Programu grupa ta przestała jednak realnie funkcjonować. Zgodnie z założeniami Programu, miała być ona jednym z elementów zapewnienia partycypacji społecznej na etapie oceny wdrażania Programu. Jej rolą było m.in. opiniowanie raportów ewaluacyjnych dla Burmistrza. Brak funkcjonowania grupy ds. rewitalizacji powinien zostać zidentyfikowany w ramach prowadzonych działań o charakterze monitoringowym lub ewaluacyjnym. Identyfikacja przyczyn takiego stanu rzeczy powinna prowadzić do wprowadzenia działań zaradczych i/lub też wprowadzenia stosownych zmian do zapisów LPR MBP.

6.1.2. Badanie ankietowe

Na potrzeby procesu rewitalizacji wykorzystano wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w trakcie opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski do roku 2035, które to opracowanie, jest *de facto* w dużej mierze kontynuacją procesu rewitalizacji prowadzonego na podstawie LPR MBP.

Badanie ankietowe w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski do 2035 r. przeprowadzono w okresie od 24 stycznia 2024 r. do 11 lutego 2024 r. Celem badania było opinii zarówno mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak i pozostałych mieszkańców miasta na tematy związane z procesem rewitalizacji.

W ankiecie wzięły udział łącznie 86 osoby. Z tej liczby 81 osób (94%) wypełniło formularz internetowy, natomiast 5 osób (6%) złożyło wypełnione formularze ankiety w siedzibie Urzędu Miasta.

Badanie zawierało pięć głównych pytań, z czego pytanie nr 1 dotyczyło oceny 34 szczegółowych kwestii odnoszących się do obszaru rewitalizacji.

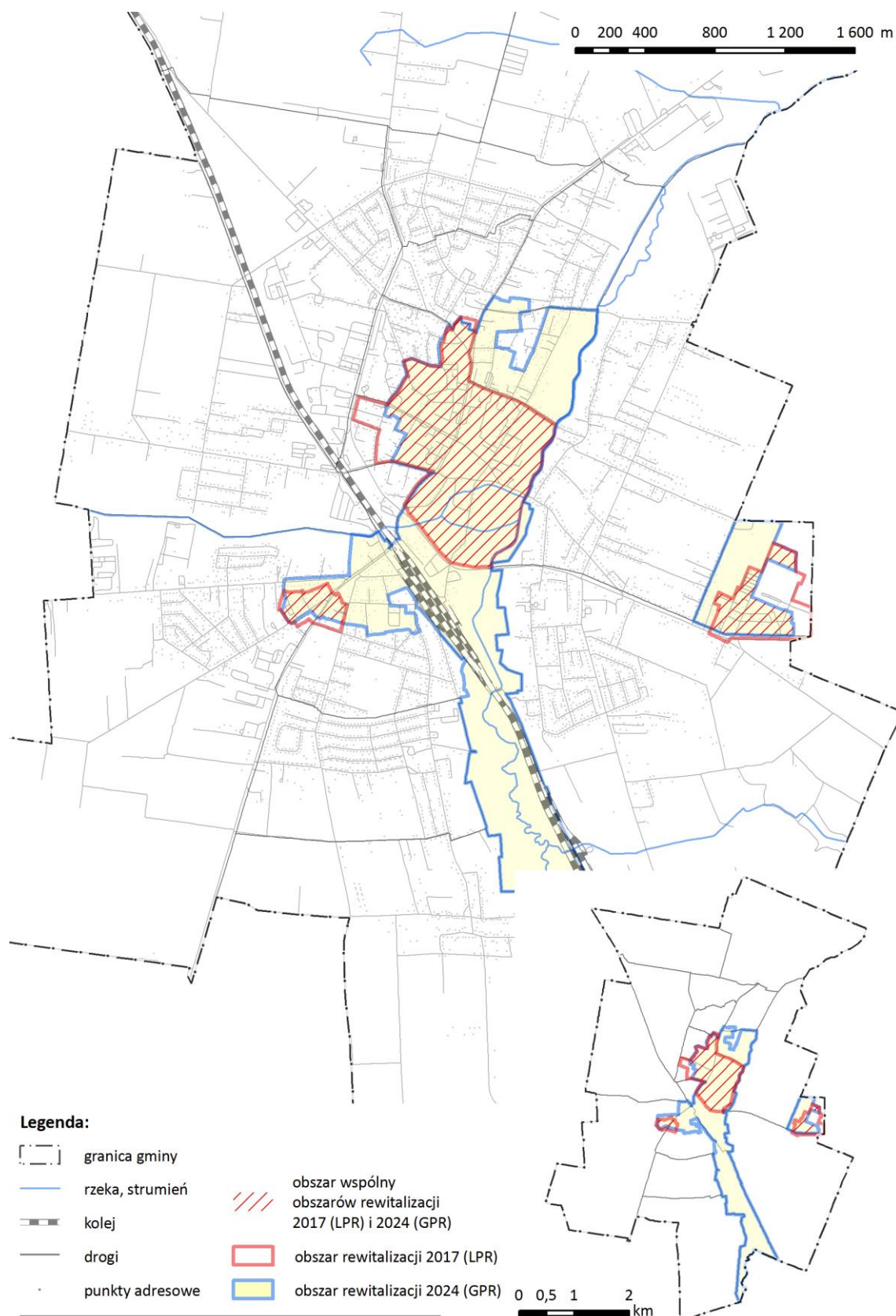
Dwa spośród szczegółowych pytań zamkniętych dotyczyły bezpośrednio zagadnień związanych z procesem rewitalizacji zachodzącym na terenie miasta. Były to pytania dotyczące oceny:

- możliwość realnego wpływu na działania miasta na obszarze rewitalizacji (np. poprzez konsultacje społeczne) (pyt. 1. pkt. 29);
- efektów prowadzonych na obszarze rewitalizacji inwestycji (pyt. 1. pkt. 28).

Oba pytania znalazły się w badaniu dotyczącym obszaru rewitalizacji, który w większości jest tożsamy z obszarem rewitalizacji, na którym prowadzono proces rewitalizacji w oparciu o LPR MBP. Dodatkowo, oceniały one zaistniałe efekty procesu rewitalizacji, a te były wynikiem realizacji LPR do końca 2023 r.⁴

Ze względu na zmianę granic obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, zagadnienie komplementarności międzyokresowej dotyczy również wymiaru przestrzennego. Zarówno zdecydowana większość powierzchni (85,4%), jak i liczby mieszkańców (81,9%) obszaru rewitalizacji wyznaczonego w ramach LPR MBP, znajduje się w nowych granicach obszaru rewitalizacji. Szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych podobszarów rewitalizacji wyznaczonych w LPR MBP, przedstawia Tab. 6.1.1. Zasięgi obu obszarów przedstawiono natomiast na Rysunku 6.1.1.

⁴ Badanie przeprowadzono na początku 2024 r.

Rysunek 6.1.1. Obszar rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w 2017 (LPR) i 2023 roku (GPR).

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski do 2035 r.

Tabela 6.1.1. Powiązania przestrzenne pomiędzy Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski a Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski do 2035 r.

	Żarniewicza-Dubiażyńska	POM	Śródmieście	Obszar rewitalizacji ogółem
Ludność 2022 - obszar LPR	166	1066	4735	5967
Ludność 2022 - LPR w granicach GPR	137	1066	3683	4886
Udział ludności obszaru rewitalizacji LPR w granicach GPR %	82,5	100,0	77,8	81,9
Powierzchnia 2022 - obszar LPR	6,8	20,1	81,6	108,5
Powierzchnia - obszar LPR w granicach GPR	5,4	11,6	75,6	92,6
Udział powierzchni obszaru rewitalizacji LPR w granicach GPR w %	79,4	57,7	92,6	85,4

Źródło: opracowanie własne.

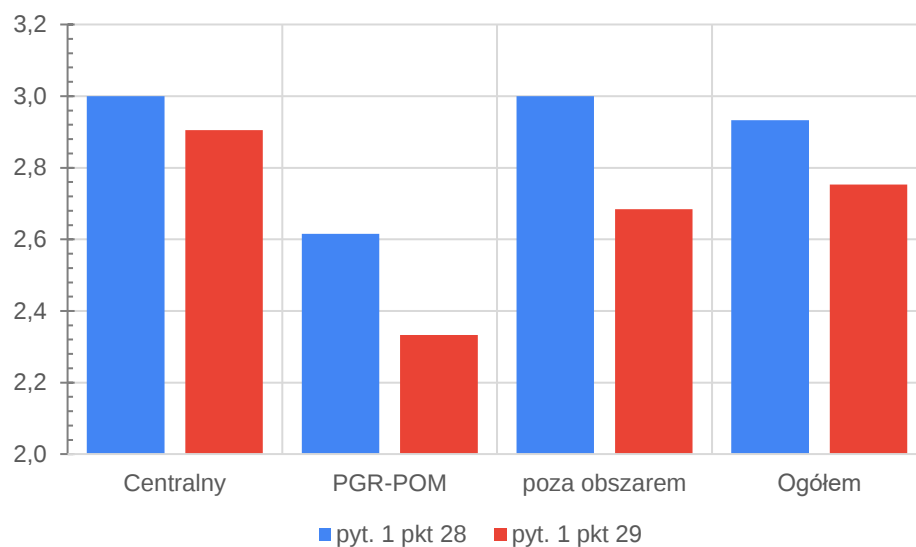
Obie wymienione powyżej kwestie znalazły się w grupie elementów ocenionych najniżej, na którą składało się aż szesnaście spośród wszystkich trzydziestu czterech poddanych ocenie kwestii (47%).

Proces rewitalizacji jest nie tylko jednym z narzędzi prowadzenia polityki rozwoju przez samorządy, ale również ze względu na swoją specyfikę również stymulatorem procesów angażowania szerokiej palety interesariuszy w procesy decydowania o kierunkach jego rozwoju. Możliwość realnego wpływu na działania miasta na obszarze rewitalizacji (np. poprzez konsultacje społeczne) możliwość realnego wpływu na działania miasta na obszarze rewitalizacji (np. poprzez konsultacje społeczne), została oceniona, w ramach grupy kwestii ocenianych najniższej, względnie wysoko. Średnia ocena wyniosła 2,9 pkt na 5 pkt możliwych do uzyskania. Stan taki był efektem średnich cen na poziomie 3,0 uzyskanych w najliczniejszych grupach respondentów tj. osób zamieszkujących Podobszar Centralny oraz mieszkających poza obszarem rewitalizacji. Możliwość realnego wpływu na działania rewitalizacyjne wyraźnie surowiej ocenili natomiast w badaniu mieszkańcy podobszaru PGR-POM. W tym przypadku średnia ocena wyniosła 2,6.

Efekty działań rewitalizacyjnych (pkt 29) oceniono wyraźnie niżej niż samą możliwość uczestnictwa w procesie jego przygotowywania. Średnia ocena tego elementu wyniosła 2,75. Najwyżej kwestię tę ocenili mieszkańcy podobszaru Centralnego. Średnia ocena wyniosła w ich przypadku 2,9. Respondenci spoza obszaru byli już w tej kwestii bardziej krytyczni (2,7). Najniższe oceny odnotowano w przypadku mieszkańców podobszaru PGR-POM. Efekty prowadzonych działań rewitalizacyjnych ocenili oni na 2,3 pkt.

Odpowiedzi na oba pytania sugerują przede wszystkim bardzo dużą dysproporcję pomiędzy opiniami mieszkańców na temat dotychczas przeprowadzonego procesu rewitalizacji w zależności od miejsca zamieszkania. W dużej mierze stan ten był konsekwencją braku realizacji jedyne go przedsięwzięcia planowanego do realizacji na obszarze PGR-POM jakim było przedsięwzięcie nr 19 Przyjazne przestrzenie publiczne. Wszystkie spośród przedsięwzięć LPR MBP, które w latach 2017-2023 zrealizowano zlokalizowane były na podobszarze, noszącym w nomenklaturze LPR MBP, nazwę Śródmieście.

Jednocześnie wydaje się, że partycypacyjny proces opracowywania LPR MBP mógł znaleźć swoje odbicie w względnie wyższych ocenach dotyczących możliwości realnego wpływu na działania miasta na obszarze rewitalizacji.

Rysunek 6.1.2. Skumulowane wykonanie podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP w latach 2018-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Bielsk Podlaski

6.2. BADANIA JAKOŚCIOWE

W celu pozyskania informacji charakterze jakościowym dotyczącej przebiegu procesu rewitalizacji w latach 2016-2023, przeprowadzono również serię pogłębionych wywiadów z wybranymi interesariuszami tego procesu. Dodatkowo, takie narzędzie badawcze wpływało również korzystnie na metodologię opracowania w zakresie realizacji zasady triangulacji metod badawczych przeprowadzono z:

- operatorem rewitalizacji;
- kierownictwem Referatu Oświaty i Kultury;
- przedstawicielem kadry zarządczej Urzędu Miasta w okresie realizacji LPR;
- przedstawicielem Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bielsku Podlaski,
- przedstawicielem Warsztatów Terapii Zajęciowej w Bielsku Podlaskim;
- przedstawicielem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaski.

Wywiady przeprowadzono w okresie kwiecień-lipiec 2024.

W efekcie przeprowadzonego postępowania badawczego udało się zidentyfikować następujące problemy dotyczące przebiegu procesu rewitalizacji prowadzonego na podstawie LPR MBP:

- częstą rotację osób pełniących funkcję operatora rewitalizacji;
- czasochłonny charakter działań monitoringowych;
- występowanie zjawiska silosowości w zakresie koordynacji procesu rewitalizacji w strukturze Urzędu Miasta Bielsk Podlaski;
- brak efektywnego systemu informowania interesariuszy o procesie rewitalizacji, w szczególności na etapie jego wdrażania;
- duże obciążenie koordynatora rewitalizacji zadaniami niezwiązanymi z procesem rewitalizacji;
- brak realizacji dużej części przedsięwzięć;
- duże obciążenie pracowników Urzędu Miasta szeregiem różnorodnych obowiązków, negatywnie wpływające na efektywność ich pracy;
- brak znaczących źródeł środków przeznaczonych na realizację procesu rewitalizacji;
- brak podtrzymania funkcjonowania grupy ds. rewitalizacji po etapie opracowania LPR MBP;
- niewystarczająca polityka informacyjna Urzędu Miasta w zakresie wdrażania rewitalizacji w mieście, w tym m.in. nieefektywne wykorzystanie strony www miasta;
- brak aktualizacji Programu w miarę zmieniających się uwarunkowań procesu rewitalizacji i potrzeb jego interesariuszy;
- brak systemowych rozwiązań z zakresu polityki społecznej;
- nasilające się procesy gettoizacji stymulowane polityką mieszkaniową miasta dotyczącą osób zagrożonych marginalizacją;
- duża dysproporcja pomiędzy inwestycją dot. modernizacji i rozbudowy BDK a pozostałymi zrealizowanymi przedsięwzięciami;

- powszechne poczucie rozczarowania wobec dominującej większości dofinansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych dostępnego w RPO Woj. Podlaskiego na jednym projekcie (BDK);
- względnie niski poziom dofinansowania flagowego przedsięwzięcia LPR MBP tj. remontu i modernizacji BDK, skutkujący znaczącym obciążeniem budżetu miasta.

Osoby uczestniczące w procesie rewitalizacji wskazywały również na korzystne uwarunkowania realizacji Programu w okresie jego obowiązywania. Wśród tego rodzaju kwestii znalazły się:

- możliwości dofinansowania działań rewitalizacyjnych ze środków pochodzących spoza puli środków z RPO Województwa Podlaskiego przeznaczonych bezpośrednio na rewitalizację;
- zauważalna liczba przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które udało się zrealizować;
- zaangażowanie się w proces rewitalizacji kadry zarządczej Urzędu Miasta;
- zauważalne zaangażowanie pracowników Urzędu Miasta w pozyskiwanie środków na działania rewitalizacyjne i ich realizację;

Podsumowanie

7. REKOMENDACJE

Uwarunkowania formalno-prawne, wynikające z zapisów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2024 r. poz. 278 tj.) uniemożliwiają proces aktualizacji LPR MBP w dotychczasowej formule. Przepisy przejściowe, tj. art. 52. ust. 1. Dopuszczają bowiem *realizację przedsięwzięć wynikających z programu zawierającego działania służące wyprowadzeniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego, przyjmowanego uchwałą rady gminy, bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji* tylko do dnia 31 grudnia 2023 r. Po tym terminie kontynuowanie procesu rewitalizacji może natomiast odbywać się już wyłącznie w oparciu o zapisy ustawy o rewitalizacji. Niezależnie od tego faktu doświadczenia związane z całym, kilkuletnim procesem przygotowania i wdrażania rewitalizacji w Mieście Bielsk Podlaski stanowią cenny kapitał, z którego warto wyciągnąć konsekwentne wnioski na przyszłość.

Przeprowadzone postępowanie badawcze oparte na zróżnicowanym wachlarzu metod badawczych i analizowanych danych źródłowych pozwoliło na sformułowanie następujących rekomendacji w zakresie:

1. Wykonania Programu:

- wykonanie Programu w najważniejszym ze zdefiniowanych wymiarów tj. wskaźników opisujących realizację poszczególnych celów, osiągnęło bardzo wysoki poziom – zrealizowane zostały wartości docelowe dla czterech z pięciu celów, przy czym brak realizacji wskaźnika dla ostatniego z celów dotyczył celu, który nie był uwzględniony w strukturze celów programu;
- wykonanie w wymiarze rzeczowo-finansowym wskazywało na daleko zaawansowany poziom realizacji Programu, przekraczający połowę założonych w 2016 r. środków finansowych oraz poziom 63% w przypadku przedsięwzięć podstawowych.

Poziom wykonania Programu powinien wskazywać na konieczność jego aktualizacji i kontynuowania prowadzonych działań lub jego zamknięcia. Ze względu na uwarunkowania formalno-prawne, proces aktualizacji LPR w dotychczasowej formule nie jest możliwy. Kontynuowanie procesu rewitalizacji może natomiast odbywać się w oparciu o zapisy ustawy o rewitalizacji.

2. Zarządzania procesem rewitalizacji w przyszłości, w przypadku kontynuowania interwencji rewitalizacyjnej;

- kontynuowanie sprawnie prowadzonych w ujęciu rocznym, systematycznych działań monitoringowych, w przypadku kontynuowania działań rewitalizacyjnych;
- ograniczenie rotacji pracowników pełniących funkcję operatora rewitalizacji;
- skoncentrowanie możliwie dużego zakresu działań związanych z rewitalizacją w osobie operatora (koordynatora) rewitalizacji;
- wprowadzenie zachęt finansowych dla pracowników Urzędu Miasta uczestniczących bezpośrednio w wdrażaniu procesu rewitalizacji;
- podjęcie działań informacyjnych i zarządczych mających na celu ograniczenie występowania „silosowości” w strukturze Urzędu Miasta, w zakresie prowadzenia polityki rewitalizacyjnej;

- wsparcie interesariuszy procesu rewitalizacji w pozyskiwaniu środków na ich rewitalizację – brak środków na realizację przedsięwzięć był jednym z głównych powodów braku realizacji przedsięwzięć lub opóźnień w zaplanowanym harmonogramie ich realizacji;
 - wprowadzenie zachęt do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych np. w postaci dodatkowych zachęt w ramach programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, czy Budżetu Obywatelskiego,
 - aktualizacja głównych dokumentów związanych z rewitalizacją w miarę pojawiających się w trakcie wdrażania interwencji potrzeb (np. GPR);
 - uwzględnienie uwarunkowań i potrzeb w zakresie wdrażania procesu rewitalizacji w innych politykach prowadzonych przez Urząd Miasta (np. mieszkaniowej, pomocy społecznej i in.);
 - uwzględnienie w procesie monitoringu i ewaluacji kwestii związanych z monitoringiem szerokiego otoczenia (widerokregu) prawnego, instytucjonalnego oraz społeczno-ekonomicznego, dotyczącego różnych skal przestrzennych (miasta, województwa, kraju, UE, świata);
 - wykorzystywanie wyników monitoringu i ewaluacji procesu rewitalizacji w innych dokumentach strategicznych i operacyjnych miasta np. w raportach o stanie miasta, strategii rozwiązywania problemów społecznych itd.;
 - zmniejszenie liczby podobszarów rewitalizacji;
 - wykorzystanie, w większym niż dotychczas stopniu, wyników (rekomendacji) badań ewaluacyjnych (ocen stopnia aktualności i wykonania⁵ GPR);
 - sporządzanie ewaluacji końcowej programu rewitalizacji w jego ostatnim roku obowiązywania, tak aby w przypadku konieczności aktualizacji Programu, była ku temu możliwość;
3. Polityki informacyjnej i partycypacji społecznej:
- wdrożenie efektywnego systemu systematycznego informowania interesariuszy o procesie rewitalizacji, w szczególności na etapie jego wdrażania uwzględniających takie narzędzia jak np. spójny system identyfikacji wizualnej;
 - większe wykorzystanie interesariuszy angażujących się na różnych etapach opracowywania/aktualizacji programu rewitalizacji na kolejnych etapach interwencji;
 - bieżący monitoring funkcjonowania grup interesariuszy wspierających Burmistrza, identyfikacja ewentualnych zagrożeń i sprawne reagowanie na nie, w celu zapobieżenia negatywnym procesom w tym zakresie;

⁵ Ocen gminnego programu rewitalizacji sporządzanych, zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji najdalej co trzy lata (art. 22).

ZAŁĄCZNIK

L.p.	Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość początkowa wskaźnika (2016)	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika		2017		2018		2019		2020		2021		2022		2023		Zmiana wskaźnika w latach 2016-2023
					zmiana w %	jednostka	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	jednostka
1.	Wzrost poziomu i jakości życia poprzez wzmacnianie kapitału społecznego	Liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie MOPS na 1 tys. mieszkańców	85,9	MOPS	-5%	81,6	95,5	117,0	102,4	125,5	86,9	106,4	86,8	106,4	81,5	99,9	73,4	90,0	66,6	81,6	-19,3
2.	Poprawa warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	142,0	GUS	5%	149,1	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	175,1	117,4	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	228,0	152,9	86,0
3.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu	Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym	7,1	PUP	-5%	6,7	4,8	71,6	5,9	87,5	5,5	81,1	5,5	81,5	3,9	58,1	4,0	59,0	5,0	73,7	-2,1
4.	Modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej	Liczba obiektów infrastruktury, w których poprawiono funkcjonalność	0	UM	-	5	1	20,0	1	20,0	2	40,0	1	20,0	0	0,0	2	40,0	0	0,0	7
5.	Poprawa poziomu bezpieczeństwa	Liczba wykroczeń na 1 tys. mieszkańców	21,2	KPP	-10%	19,1	26,8	140,6	32,5	170,3	22,9	120,1	43,5	227,8	31,0	162,3	43,5	227,8	33,3	174,5	12,1

Tabela Z.1. Wskaźniki realizacji celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski.

Źródło: opracowanie własne

1 – wskaźnik; 2 – % wartości docelowej

SPIS ILUSTRACJI:

Rysunek 2.1.1. Obszar rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2017-2023.....	9
Rysunek 2.1.2. Podobszar Rewitalizacji Śródmieście w Bielsku Podlaskim w latach 2017-2023.....	10
Rysunek 2.1.3. Podobszar Rewitalizacji POM w Bielsku Podlaskim.	11
Rysunek 2.1.4. Podobszar Rewitalizacji Żarniewicza-Dubiażyńska w Bielsku Podlaskim.....	13
Rysunek 4.1.1. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski.	24
Rysunek 5.1.1. Liczba osób w rodzinach otrzymujących wsparcie MOPS na 1 tys. mieszkańców na obszarze rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2016-2023.	28
Rysunek 5.1.2. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2016-2023.	29
Rysunek 5.1.3. Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2016-2019.	30
Rysunek 5.1.4. Liczba wykroczeń ogółem na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w latach 2016-2019.	32
Rysunek 5.2.1. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne LPR MBP według stanu ich realizacji w latach 2018-2023.....	35
Rysunek 5.2.2. Struktura ilościowa przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP według stanu ich realizacji w latach 2018-2023.....	35
Rysunek 5.2.3. Skumulowane wykonanie podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP w latach 2018-2023.....	37
Rysunek 5.2.4. Wykonanie realizacji wybranych przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP w zł w latach 2017-2023.....	38
Rysunek 6.1.1. Obszar rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w 2017 (LPR) i 2023 roku (GPR).	45
Rysunek 6.1.2. Skumulowane wykonanie podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP w latach 2018-2023.....	47

SPIS TABEL:

Tabela 2.1.1. Obszar rewitalizacji w Bielsku Podlaskim w 2016 r.	8
Tabela 2.2.1. Mierniki do obliczeń wskaźników postępów realizacji celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski za okres 2017-2023.	15
Tabela 3.2.1. Lokalny Program Rewitalizacji a pozostałe dokumenty strategiczne miasta – podsumowanie.	21
Tabela. 4.1.1. Cele, kierunki działań i przedsięwzięcia LPR MBP – podsumowanie.	26
Tabela 5.1.1. Wykonanie wskaźników realizacji celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski w 2023 r.	33
Tabela 5.2.1. Wykonanie ram finansowych Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski.	36
Tabela 5.2.2. Wykonanie finansowe LPR MBP w latach 2018-2023.	36
Tabela 5.2.3. Planowane koszty przedsięwzięć LPR MBP w latach 2017-2023.	37
Tabela 5.2.4. Wykonanie finansowe przedsięwzięć rewitalizacyjnych LPR MBP w latach 2018-2023.	39
Tabela 6.1.1. Powiązania przestrzenne pomiędzy Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski a Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski do 2035 r.	46
Tabela Z.1. Wskaźniki realizacji celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bielsk Podlaski.	53

Z up. BURMISTRZA MIASTA

Iwona Kołos
Z-CA BURMISTRZA